

# Internationell utblick: möjligheter till fortsatt utbildning inom hälso- och sjukvård

**Slutrapport** för projektet *Internationell utblick av möjligheterna att vidareutbilda sig på högskolan inom hälso- och sjukvård för yrkesverksamma som saknar högskoleutbildning* [Dnr 111-00057-21, ramavtal ref.nr. 19/131], på uppdrag av Universitetskanslersämbetet

**Datum:** 8 april 2022

**Författare:** Elin Törner, Jon-Erik Dahlin, Lovisa Lundgren och Ellen Ahlgren

---

**Snowflake Education AB**

**E-post** [info@snowflakeeducation.com](mailto:info@snowflakeeducation.com) | **Telefon** 070-734 3724 | **www.** [snowflakeeducation.com](http://www.snowflakeeducation.com)

**Postadress** Box 190, 101 23 Stockholm **Besöksadress** Klarabergsviadukten 63, 111 64 Stockholm

**Org.nummer** 559080-4968

## Innehåll

Sammanfattning .....	2
1. Bakgrund .....	3
1.1 Myndigheternas regeringsuppdrag .....	3
1.2 Internationell utblick .....	3
1.3 Den svenska kontexten .....	3
1.4 Europeisk och svensk referensram för kvalifikationer (EQF) .....	6
2. Genomförande .....	8
2.1 Identifiering av relevanta länder (del I) .....	8
2.2 Närmare undersökning av utvalda länder (del II) .....	9
3. Resultat .....	10
3.1 Finland .....	10
3.2 Kanada .....	12
3.3 Norge .....	13
3.4 Storbritannien .....	17
3.5 Skottland .....	19
3.6 Österrike .....	21
4. Analys och lärdomar för den svenska kontexten .....	24
4.1 Sjukvårdsutbildningarnas struktur, generella observationer och påpekanden .....	24
4.2 Slutsatser från del I: översiktlig genomgång av ett större antal länder .....	25
4.3 Slutsatser från del II: djupare genomgång av sex länder .....	26
4.4 Avslutningsvis .....	29
Referenslista .....	30

## Sammanfattning

I detta projekt har det undersökts vilka erfarenheter som finns i andra länder kring att förbättra kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården genom flexibla former för utbildning. Till exempel har det undersökts hur förhållandena ser ut i andra länder för personer med yrkeserfarenhet från vård och omsorg att utbilda sig till hälso- och sjukvårdsyrken på en högre utbildningsnivå; vilka förutsättningar som finns för att tillgodoräkna sig yrkeserfarenhet; och vilka möjligheter som finns att arbeta samtidigt som man studerar. Projektets syfte har varit att bidra med insikter till ett regeringsuppdrag som just nu genomförs i samarbete mellan Universitetskanslersämbetet (UKÄ), Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH).

Av de 16 länder som undersöktes översiktligt i projektets inledande fas, har sedan förhållandena i sex utvalda länder studerats i närmare detalj: Finland, Kanada, Norge, Storbritannien, Skottland och Österrike.

Den samlade genomgången av den internationella utblicken visar på flera exempel som kan bidra med relevant inspiration och lärande för den svenska kontexten. Här finns konkreta och avgränsade exempel på åtgärder som underlättar karriärvägarna inom vården, såsom bryggutbildningar (Kanada och Norge) samt digitala och flexibla utbildningsformer (Kanada, Skottland, Österrike). Här finns också exempel som snarare kan tjäna som inspiration för en bredare diskussion och utveckling för livslångt lärande inom vården och samverkan mellan arbetsgivare och utbildningsanordnare (Skottland).

En internationell utblick kan ge inspiration och lärdomar utifrån andra länders arbete. Den kan utöver det också ge en förståelse för vad som inte förekommer i någon större utsträckning. När det gäller tillgodoräknande av yrkeserfarenhet är exemplen begränsade. Det är visserligen en del av Skottlands ambitiösa system för livslångt lärande men, med undantag för den norska försöksverksamheten, har vi i arbetet med den här internationella utblicken inte hittat några konkreta och avgränsade exempel på detta.

## 1. Bakgrund

I denna rapport sammanfattas resultaten av en internationell utblick som Snowflake Education AB har genomfört på uppdrag av Universitetskanslersämbetet (UKÄ). Detta arbete har utgjort en delstudie inom ramen för ett större regeringsuppdrag som UKÄ har fått tillsammans med Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH).

### 1.1 Myndigheternas regeringsuppdrag

UKÄ, Skolverket och MYH kartlägger och analyserar hur olika utbildningsformer kan komplettera varandra och bidra till att förbättra kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården i Sverige. Myndigheterna ska identifiera möjligheter och hinder, som följer av utbildningssystemets utformning, för personer med yrkeserfarenhet från vård och omsorg att utbilda sig till hälso- och sjukvårdsyrken som kräver högskoleutbildning. Myndigheterna ska även lämna förslag på hur utbildningsvägar kan förtydligas för personer som har en vård- och omsorgsutbildning och vill utbilda sig till ett hälso- och sjukvårdsyrke som kräver högskoleutbildning.

Inom regeringsuppdraget ska myndigheterna även analysera förutsättningar för omställning till ett vårdyrke som kräver högskoleutbildning för personer som är yrkesverksamma eller har yrkeserfarenhet från vård och omsorg, inklusive hur studierna kan finansieras. Med utgångspunkt i analyserna ska de sedan lämna förslag på åtgärder som kan öka möjligheterna för en sådan omställning. I uppdraget ingår även att redovisa hur lärosätena arbetar med bedömning av reell kompetens från tidigare utbildning och yrkeserfarenhet för tillträde och tillgodoräknande till högskolan. De ska även analysera vilka möjligheter och utmaningar som finns i fråga om utbildning i arbetsintegrerad form där studenterna kan arbeta inom hälso- och sjukvården samtidigt som de studerar. Vilka förutsättningar som finns att integrera och tillgodoräkna delar av den verksamhetsförlagda utbildningen i tjänstgöringen ska särskilt beskrivas.

### 1.2 Internationell utblick

Snowflake Education AB har på uppdrag av UKÄ genomfört en internationell utblick för att beskriva och analysera hur förutsättningarna för de frågor som beskrivs i 1.1. ser ut i ett urval av länder. Syftet med utblicken är att den ska bidra med inspiration i det nämnda myndighetsuppdraget, i de fall sådan finns att hämta från hur man har hanterat dessa utmaningar i andra länder. Den övergripande frågeställningen har varit att undersöka hur möjligheterna ser ut för yrkesverksamma inom vård och omsorg, och som har gymnasieutbildning eller en utbildning på gymnasial nivå inom kommunal vuxenutbildning (komvux), YH-utbildning eller motsvarande, att utbilda sig vidare till hälso- och sjukvårdsyrken på en högre utbildningsnivå, exempelvis högskolan.

### 1.3 Den svenska kontexten

För att kunna inspireras av lösningar från andra länder krävs en förståelse för kontexten i det svenska utbildningssystemet och i respektive lands utbildningssystem. I det här avsnittet ges därför en kortfattad beskrivning av den svenska kontexten, om utbildningssystemets generella utformning och om utbildning inom vård och omsorg.

### 1.3.1 Utbildningssystemets generella utformning

I Sverige väljer elever utbildningsväg först efter den tio-åriga grundskolan.<sup>1</sup> På gymnasienivå finns tolv yrkesförberedande program och sex högskoleförberedande program att välja emellan. En examen från ett högskoleförberedande program ger automatiskt grundläggande behörighet till högskolestudier. Elever som går ett yrkesprogram behöver inom programmet välja till kurser i svenska och engelska för att examen ska ge grundläggande högskolebehörighet.<sup>2</sup> Därutöver pågår under 2022 och 2023 även en försöksverksamhet om nationellt behörighetsprov som ska ge grundläggande behörighet för högskolestudier.<sup>3</sup>

Utöver den grundläggande behörigheten har många utbildningar också krav på särskild behörighet, dvs. särskilda förkunskapskrav som är kopplade till utbildningens innehåll. Exempelvis kräver sjuksköterskeutbildningen godkända betyg i matematik, naturkunskap<sup>4</sup> och samhällskunskap medan biomedicinsk analytiker kräver godkända betyg i matematik, fysik, kemi och biologi. Det finns också möjligheter att i efterhand komplettera de delar som saknas för att nå behörighet genom studier inom komvux.

Den som inte uppfyller behörighetskraven men har kunskaper inom de ämnen som utgör behörighetskrav har möjlighet att ansöka om prövning av reell kompetens.<sup>5</sup> Prövningen genomförs av universiteten och högskolorna. Det är svårt att följa upp hur vanligt det är med sådana prövningar och tillgängliga uppgifter från lärosätena är behäftade med viss osäkerhet. UKÄ:s egen uppföljning<sup>6</sup> som baseras på uppgifter från lärosätena kan ändå ge en indikation om omfattningen. Uppföljningen pekar mot att knappt en procent av de som sökt till högre utbildning har ansökt om att få sin reella kompetens bedömd. Av dem som antagits har runt 0,2 procent blivit antagna på grundval av sin reella kompetens.

Reell kompetens kan också leda till att en student kan tillgodoräkna sig vissa kurser under utbildningen. Det finns ingen statistik som visar hur vanligt det är att yrkeserfarenhet leder till tillgodoräkningen, men enligt den begränsade och osäkra statistik från lärosätena som återfinns i ovan nämnda uppföljning framstår antalet som begränsat.

### 1.3.2 Utbildning inom hälso- och sjukvård samt omsorg

I Sverige finns utbildningar inom vård och omsorg i olika utbildningsformer. Dessa är gymnasieutbildning, kommunal vuxenutbildning (komvux), yrkeshögskoleutbildning, folkhögskola samt högskoleutbildning. Vårdutbildningar ges både inom det ordinarie utbildningsutbudet och som uppdragsutbildning.

#### Vård- och omsorgsprogrammet, 3-årigt nationellt gymnasieprogram

Vård- och omsorgsprogrammet är ett av gymnasieskolans yrkesprogram. Den som slutfört vård- och omsorgsprogrammet kan bland annat arbeta som undersköterska, mentalskötare eller habiliteringsassistent. Det är också möjligt att jobba inom exempelvis daglig verksamhet eller hemtjänsten. Vård- och omsorgsprogrammet ges även som lärlingsutbildning. En lärlingsutbildning

<sup>1</sup> Detta kan jämföras med länder som har så kallad parallellskola, där elever tidigt delas upp i olika skolformer. Se exempelvis stycket 3.6 Österrike.

<sup>2</sup> För att få grundläggande behörighet måste studenten ha examen från ett högskoleförberedande program, eller yrkesexamen med godkänt betyg (lägst E) i svenska 2 och 3 alternativt svenska som andraspråk 2 och 3 och i engelska 6.

<sup>3</sup> UHR (u.å.): <https://www.uhr.se/om-uhr/detta-gor-uhr/projekt-och-uppdrag/Grundlaggande-behorighetsprov/>

<sup>4</sup> Naturkunskap kan dock ersättas av en kombination av kurser som ges på vård- och omsorgsprogrammet på gymnasiet.

<sup>5</sup> Se exempelvis antagning.se (u.å.): <https://www.antagning.se/sv/betyg-och-behorighet/en-annan-vag/ansok-om-provning-av-reell-kompetens/>

<sup>6</sup> UKÄ (2021a): <https://www.uka.se/download/18.43eb99a17cdfa5c0635707/1637144996581/rapport-2021-11-15-uppfoljning-av-larosatenas-bedomning-av-reell-kompetens.pdf>

ger samma kunskaper och samma yrkesexamen, men halva utbildningstiden äger rum på en eller flera arbetsplatser. Utbildningen kan leda till fortsatta studier vid yrkeshögskoleutbildning.

### **Kommunal vuxenutbildning (komvux)**

Inom komvux kan en individ komplettera sin gymnasieutbildning eller läsa en ny utbildning. Sammanhållna yrkesutbildningar, *nationella yrkespaket*, erbjuds i många kommuner. De nationella yrkespaketen är utformade av Skolverket i samråd med bransch-kunniga. Inom vård- och omsorg finns två nationella yrkespaket, för undersköterska samt vårdbiträde. Vissa av utbildningarna ges på distans. Det förekommer både utbildningar på helfart och på delfart. Inom komvux kan utbildning även ges som lärlingsutbildning.

### **Utbildningar inom Yrkeshögskolan**

Yrkeshögskolan erbjuder ett stort antal utbildningar som leder till en yrkesexamen inom vård och omsorg. Dessa kan genomföras som längre utbildningar som leder till en examen (program) eller som en kortare kompetensutvecklingsinsats för yrkesverksamma (kurs). Längden på utbildningen kan således vara allt från 10 veckor till två eller tre år. Exempel på yrkeshögskoleutbildningar är utbildning till tandsköterska, specialistutbildad undersköterska och medicinsk vårdadministratör. Vissa av utbildningarna ges på distans. Det förekommer både utbildningar på helfart och på delfart.

### **Folkhögskoleutbildningar**

Folkhögskolan erbjuder olika typer av utbildningar inom vård- och omsorg. De anordnar bland annat yrkespaket inom den kommunala vuxenutbildningen och utbildningar som ligger under Yrkeshögskolan, som beskrivits ovan. Folkhögskolan har även egna yrkesutbildningar på eftergymnasial nivå och allmänna kurser, till exempel med en inriktning mot behörighet till sjuksköterskeprogrammet. Inom Folkhögskolan förekommer även påbyggnadsutbildning, bland annat inom akutsjukvård för undersköterskor samt svenska i vården för personer med utländsk yrkeslegitimation.

### **Högskoleutbildningar**

På högskolenivå finns ett stort antal utbildningar inom hälso- och sjukvård som leder till yrkesexamen. Bland dessa finns utbildning till sjuksköterska, läkare, tandläkare, tandhygienist och audionom. Vissa högskoleutbildningar, såsom sjuksköterskeutbildning, apotekare och barnmorskeutbildning, kan läsas på distans. Många av utbildningarna inom hälso- och sjukvård i Sverige leder till ett yrke med skyddad yrkestitel, och studenter kan efter sådana utbildningar ansöka om legitimation. Det finns idag 22 legitimationsyrken inom hälso- och sjukvården.

#### **1.3.3 Kompetensförsörjning inom vården – historik och nuläge**

En växande befolkning i kombination med en ökad andel äldre har bidragit till att sätta frågan om kompetensförsörjningen inom vården i fokus för den politiska och samhällseliga diskussionen. Fler utbildningsplatser, bättre arbetsvillkor, högre löner samt utökade karriärvägar, som är fokus i det aktuella myndighetsuppdraget, är olika försök att stärka kompetensförsörjningen och öka vårdrkenas attraktivitet.

De senaste åren har det totala antalet utfärdade legitimationer ökat för de flesta yrkena inom hälso- och sjukvården.<sup>7</sup> Trots det råder idag kompetensbrist inom en rad olika vårdrken. I

<sup>7</sup> Statistik fram till år 2020 finns tillgänglig, se Socialstyrelsen (2019): <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/alla-statistikamnen/halso-och-sjukvardspersonal/>

Socialstyrelsens nationella bedömningsstöd för 2022 framkommer att samtliga regioner redovisade brist på barnmorska, specialistsjuksköterska, läkare med specialistkompetens och röntgensjuksköterska. Yrken där 18-20 av 21 regioner redovisar brist är biomedicinska analytiker, psykolog, sjuksköterska och tandläkare.<sup>8</sup> De främsta orsakerna till kompetensbristen uppges vara för få utbildade, hög konkurrens från andra arbetsgivare och pensionsavgångar. Enligt SCB:s trender och prognoser väntas dagens brist på utbildade inom hälso- och sjukvård samt omsorg bestå eller tillta fram till år 2035. Baserat på SCB:s statistik gör UKÄ även egna bedömningar av högskoleutbildade i relation till arbetsmarknadens behov. SCB:s och UKÄ:s bedömningar visar båda att det finns en risk för ökad brist inom flera yrken. Stor brist väntas för vård- och omsorgsutbildade på gymnasial nivå. Brist väntas också bland annat för sjuksköterskor, speciellt specialistutbildade sjuksköterskor samt biomedicinska analytiker.<sup>9</sup>

Intresset för att utbilda sig inom vård och omsorg har dock ökat som en konsekvens av Coronapandemin. Enligt statistik från UHR är sjuksköterskeprogrammet en av de mest populära utbildningarna inför vårterminen 2022. På Göteborgs universitet är vårterminens fem mest sökta utbildningar läkarprogrammet, psykologprogrammet, socionomprogrammet, sjuksköterskeprogrammet och tandläkarprogrammet.<sup>10</sup>

#### 1.4 Europeisk och svensk referensram för kvalifikationer (EQF)

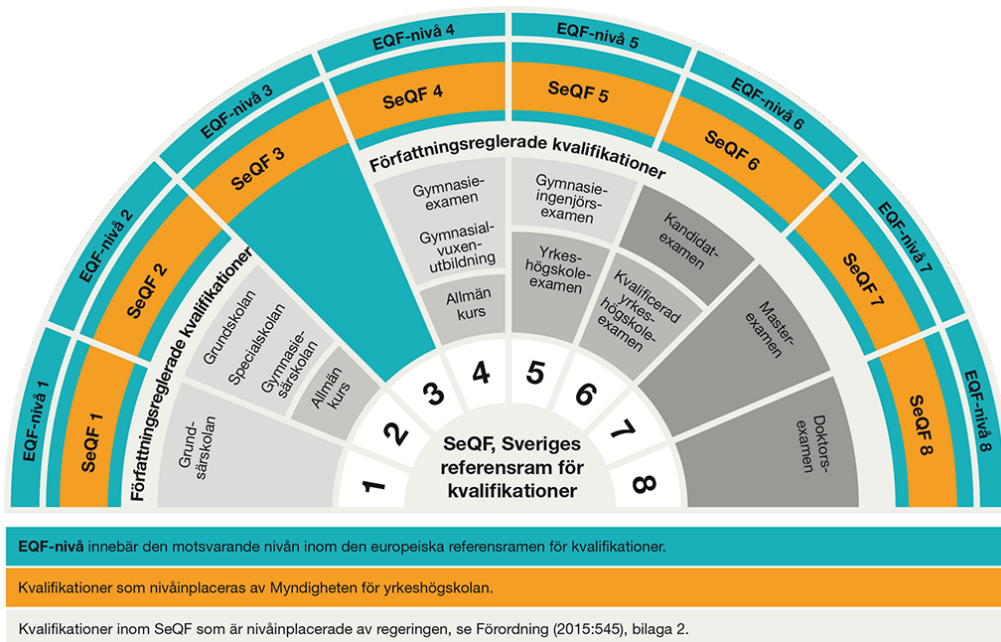
För att det ska bli lättare att förstå och jämföra kvalifikationer från olika länder har EU tagit fram den europeiska referensramen för kvalifikationer (EQF). Avsikten med EQF-ramverket är att göra det lättare att jämföra examina och examensnivåer mellan olika länder. Därigenom ska mobilitet och livslångt lärande i Europa främjas. Sveriges referensram för kvalifikationer (SeQF<sup>11</sup>) bygger på den gemensamma europeiska referensramen (se Figur 1).

<sup>8</sup> Socialstyrelsen (2022): <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-2-7759.pdf>

<sup>9</sup> SCB (2021): <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/analyser-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/trender-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/pong/statistiknyhet/trender-och-prognoser-2020/> samt UKÄ (2021b): <https://www.uka.se/download/18.60ef552a17cdfbeb4739987/1638187233852/Rapport-2021-11-26-delredovsning-fler-vagar-till-varstyrket-uppdaterad.pdf>

<sup>10</sup> UHR (u.å.): <https://www.uhr.se/studier-och-antagning/antagningsstatistik/resultatsida/?astasearchperiod=VT22&astasearchfor=sjuksk%C3%B6terska&astasearchcategory=>, samt <https://www.vardfokus.se/nyheter/trenden-haller-i-sig-fler-vill-plugga-till-sjukskoterska>

<sup>11</sup> SeQF (u.å.): <https://www.seqf.se/>



**Figur 1.** SeQF:s beskrivning över hur SeQF (Sveriges referensram för kvalifikationer) förhåller sig till EQF (den gemensamma europeiska referensramen). Källa: SeQF (<https://www.seqf.se/>)



## 2. Genomförande

Projektet genomfördes under tidperioden 31 januari till 25 mars, 2022. Projektgruppen har bestått av Jon-Erik Dahlin (projektledare, senior analytiker), Elin Törner (senior analytiker), Lovisa Lundgren (analytiker) och Ellen Ahlgren (analytiker). Totalt har projektgruppen arbetat 160 timmar med projektet.

I projektet har det undersökts och analyserats hur förutsättningarna ser ut för omställning till ett vårdyrke som kräver högskoleutbildning för personer som är yrkesverksamma eller har yrkeserfarenhet från vård och omsorg, för ett antal utvalda länder. I första hand har detta gjorts genom att söka i och gå igenom befintlig litteratur och annat offentligt publicerat material som beskriver utbildningssystemen i de relevanta länderna och kontexterna. Utöver det har även frågor ställt inom Eurydice-nätverket<sup>12</sup> samt genom e-postkorrespondens med speciellt utvalda individer och organisationer.

Projektet genomfördes i två delar:

- I. Identifiering av relevanta länder: 16 länder identifierades och undersöktes översiktligt, varpå sex länder valdes ut för närmare analys
- II. Närmare undersökning av de sex utvalda länderna utifrån de specificerade frågeområdena

I hela arbetet har en löpande dialog förts med uppdragsgivaren UKÄ med avstämningar och diskussion ungefär en gång per vecka eller varannan vecka; samt mindre regelbundet även med den bredare projektgruppen som även inkluderar personer från Skolverket och MYH.

### 2.1 Identifiering av relevanta länder (del I)

I del I undersöktes brett utifrån frågeställningarna hur förhållandena ser ut i ett större antal länder. Syftet med att inleda datainsamlingen brett var att maximera chansen att finna goda exempel.

Inledningsvis undersöktes öppna källor och publikationer. Eftersom det snabbt stod klart att de flesta intressanta exempel rörde gränssnittet mellan professionerna *undersköterska* och *sjuksköterska* (eller deras motsvarigheter i olika nationella kontexter) beslutades om en avgränsning att till än början undersöka just dessa närmare. Senare i projektet breddades urvalet till att inkludera alla utbildningar/professioner inom hälso- och sjukvård.

Parallellt med sökningar i öppna källor och publikationer, skickades en fråga ut genom Eurydice-nätverket som syftade till att tidigt skapa en ökad förståelse kring förhållandena i ett antal länder inom nätverket. Den fråga som skickades ut var formulerad på följande sätt:

**We want to learn, for each country respectively:**

1. *What are the names of professional titles for (i) fully licensed/registered nurse, and for (ii) 'assistant nurse'/'practical nurse' or equivalent (i.e., such nursing personnel that is not trained at the university level or equivalent)?*
2. *How are nursing personnel at different educational levels accredited or licensed?*
3. *Has there been any initiatives to facilitate a career transition from assistant nurse to a licensed/registered nurse (could be, e.g., training at part-time, distance-based, credit discounting for professional experience, financial support, or other types of initiatives)?*

<sup>12</sup> Eurydice-nätverket är ett informationsnätverk finansierat av EU-kommissionen. Nätverkets syfte är att förse beslutsfattare i EU:s medlemsstater med uppdaterad information inom utbildningsområdet.

I slutändan identifierades sex länder som studerades vidare: Finland, Kanada, Norge, Storbritannien, Skottland och Österrike. Alla dessa länder har utbildningssystem som i någon mån är jämförbara med det svenska. I samtliga länder finns det en konstaterad utmaning med kompetensförsörjning inom vården, och i alla dessa länder har en eller flera åtgärder vidtagits för att adressera dessa. Länderna har valts ut för att dessa åtgärder bedöms intressanta för den svenska kontexten.

## 2.2 Närmare undersökning av utvalda länder (del II)

För vart och ett av de sex utvalda länderna har följande faktorer utgjort en utgångspunkt för mer detaljerade undersökningar:

- i. Generell genomgång av hälso- och sjukvårdsutbildningarnas plats i utbildningssystemet (EQF-nivå/motsvarande) inklusive relationen till organ som utfärdar legitimation
- ii. För de länder som har liknande utmaningar vad gäller kompetensförsörjning inom vården som Sverige har, vad gör de och vilka lärdomar kan dras för Sveriges del?
- iii. Möjligheter och befintliga vägar för personer med yrkeserfarenhet från vård och omsorg att utbildas till hälso- och sjukvårdsyrken på en högre utbildningsnivå
- iv. Förutsättningar för omställning/vidareutbildning för yrkesverksamma, exempelvis studiefinansiering, möjligheter att tillgodoräkna sig arbetslivserfarenhet, möjlighet att arbeta samtidigt som man studerar och annat av relevans
- v. I den utsträckning det finns relevanta skillnader jämfört med det svenska systemet, gå igenom hur ansvaret ser ut mellan olika huvudmän när det gäller utbildning för professioner verksamma inom sjukvården
- vi. Relevanta diskussioner om kompetensförsörjning inom vården i de aktuella länderna; identifiering av framgångsfaktorer

Notera att inte samtliga dessa faktorer har undersökts för alla sex utvalda länder, utan snarare så har denna lista utgjort ett urval av frågeställningar. Vart och ett av de utvalda länderna har valts ut för att det finns intressanta aspekter att notera utifrån *minst en* av faktorerna (ii)-(vi).

De fördjupande undersökningarna av dessa sex länder genomfördes precis som i del I med hjälp av öppna källor och publikationer. I del II togs även individuella kontakter med personer och organisationer som identifierades under projektet som särskilt intressanta att höra. Dessa kontaktades genom e-post, med erforderliga påminnelser i de fall detta behövdes, samt i enstaka fall genom telefonintervju.

### 3. Resultat

Inom ramen för uppdraget undersöktes förhållandena i sex länder i närmare detalj. I detta kapitel beskrivs dessa närmare, vilket utgör underlag för analysen i kapitel 4.

#### 3.1 Finland

I Finland är utbildningen mer individanpassad än in de flesta andra länder, inklusive Sverige. Det gäller främst på de lägre stadierna under EQF-nivå 4, men det finns även exempel från de högre utbildningsnivåerna. Ett sådant är den möjlighet som finns för personer med en yrkesexamen som närvårdare (motsvarar ungefär specialiserad undersköterska i Sverige, på EQF-nivå 4) att tillgodoräkna sig delar av denna utbildning när de läser en yrkesutbildning till sjukskötare (motsvarar sjuksköterska i Sverige), som är en högskoleutbildning vid yrkeshögskola (EQF-nivå 6).

##### 3.1.1 Utbildningssystemets utformning

Det finska utbildningssystemet är till delar likt det svenska, men det finns några viktiga skillnader. Grundskolan, som omfattas av läroplikt<sup>13</sup>, är nioårig varefter de flesta elever läser vidare antingen på gymnasium eller vid en yrkesskola. Båda dessa utbildningsformer ger direkt möjlighet till fortsatta studier: med examen från gymnasium är eleverna behöriga till studier vid universitet eller yrkeshögskola; med examen från yrkesskola är eleverna behöriga till studier vid yrkeshögskola. Både universitet och yrkeshögskolor erbjuder utbildningar på EQF-nivåer från 6 och uppåt. Det ska således understrykas att benämningen "yrkeshögskola" finns både i Sverige och i Finland, men att de betyder delvis olika saker: i Finland befinner sig yrkeshögskolan uteslutande på samma EQF-nivå/er som universitet medan endast en liten del av den svenska yrkeshögskolan befinner sig på SeQF-nivå 6 (Kvalificerad yrkeshögskoleexamen). Hela det finska utbildningssystemet präglas av ett stort mått av individuell planering av de egna studierna och flexibilitet, snarare än årskursindelning. Precis som i Sverige är utbildningen avgiftsfri i Finland på alla nivåer.

Gymnasiet (EQF-nivå 4) är i Finland teoretiskt, allmänbildande och högskoleförberedande. Gymnasieutbildningen är årskurslös och kursvalsbaserat, men tar för de flesta ungefär tre år att genomföra. Yrkesskolan (EQF-nivå 4; samt EQF-nivå 5 för specialyrkesexamina), å andra sidan, är praktiskt inriktad och ger specifika yrkeskunskaper. Studierna inom yrkesutbildningen är flexibla och studietiden påverkas av såväl tidigare kunskap och erfarenhet som hur snabbt eleven lär sig. I början av en yrkesutbildning tas alltid en individuell studieplan fram som utgår från individens kunskaper och tidigare erfarenhet. Studierna inom yrkesskolan kan genomföras på en arbetsplats, vid en läroanstalt eller på distans – oftast i en kombination av dessa. Examen erhålles efter genomförande av ett yrkesprov, som utgår från praktiska arbetsuppgifter i verkliga situationer. Efter en yrkesskolutbildning kan man börja arbeta inom det yrke man har utbildat sig till, eller söka till en yrkeshögskola.

##### 3.1.2 Utbildning inom hälso- och sjukvård samt omsorg

Inom vårdröken kan exempelvis nämnas att utbildningen till *närvårdare* (som i Sverige närmast motsvaras av *specialiserad undersköterska*) är en yrkesutbildning som eleven kan erhålla efter

<sup>13</sup> Läroplikt i Finland liknar den svenska skolplikten, men medger större möjligheter till hemundervisning för de familjer som föredrar det.

studier på yrkesskola. Närvårdare är en reglerad och skyddad yrkesbeteckning som det tar tre års studier att utbilda sig till; två år av yrkesstudier samt ett år kompletterande studier på ett valfritt utbildningsprogram som ger någon av följande inriktningar:

- akutvård
- handikappomsorg
- kundbetjäning och informationshantering
- mentalhälsoarbete och missbrukarvård
- mun- och tandvård
- rehabilitering
- sjukvård och omsorg
- vård och fostran av barn och unga
- äldreomsorg

*Närvårdare* är en grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen, och en närvårdare kan ha uppgifter inom både socialvården och hälso- och sjukvården.

I Finland heter motsvarigheten till sjuksköterska *sjukskötare*. Utbildning till sjukskötare är 3,5 år och ges av yrkeshögskolor. Studenten får en akademisk examen på kandidatnivå, och utbildningen motsvarar EQF-nivå 6.

Det finns en stort antal andra utbildningar inom hälso- och sjukvårdssektorn i Finland. Dessa utbildningstitlar är alla reglerade yrken som kräver yrkesutbildning på EQF-nivå mellan 4 och 7: utbildad massör, närvårdare, psykoterapeut, hjälpmedelstekniker, farmaceut, fysioterapeut, tandhygienist, tandtekniker, fotterapeut, osteopat, barnmorska, laboratorieskötare, optiker, röntgenskötare, sjukskötare, munhygienist, hälsovårdare, ergoterapeut, specialisttandläkare, specialistläkare, tandläkare, läkare, provisor, psykolog, talterapeut, dietist, sjukhusfysiker, sjukhusgenetiker, sjukhuskemist och sjukhusmikrobiolog.

### 3.1.3 Kompetensförsörjning inom vården

I Finland har liksom i Sverige kompetensförsörjning och brist på arbetskraft med rätt kompetens varit centrala frågor inom diskussioner kopplat till utbildning. Finland har dessutom på flera sätt haft större utmaningar än Sverige, vilket dels kan kopplas till en långsammare ekonomisk återhämtning efter finanskrisen och dels till en förhållandevis större andel av befolkningen som är äldre än pensionsåldern. Det senare kan i sin tur delvis kopplas till en mindre invandring av yrkesarbetande personer än vad som varit fallet i Sverige.

### 3.1.4 Karriärvägar inom vården

Det är betydligt vanligare i Finland att välja en yrkesutbildning på gymnasienivå ("yrkesskola" i Finland) än vad det är i Sverige: 72 procent jämfört med 35 procent. Finska elever vid yrkesskolor har automatiskt behörighet att efter examen söka en utbildning vid en yrkeshögskola.

Det finns en möjlighet för den som redan har en yrkesexamen från yrkesskola att korta ner utbildningen till en yrkesexamen inom högre utbildning vid en yrkeshögskola. Åtminstone vissa utbildningsanordnare praktiserar så kallade "smidiga övergångar" där studenterna kan

tillgodoräkna sig en del av studierna från tidigare yrkesutbildning – till exempel i det fall då närvårdare (EQF-nivå 4) studerar vidare till sjukskötare (EQF-nivå 6).

På lägre nivåer i utbildningssystemet tillämpas en hög grad av individuell bedömning av elevens reella kompetens och kunskapsnivå baserat på erfarenheter och tidigare studier. Inom eftergymnasial utbildning verkar inte detta system vara lika tillämpat, men det är möjligt att en hel del inspiration kan inhämtas från praktiken vid de lägre stadierna.

### 3.2 Kanada

I Kanada finns det i vissa fall möjligheter för de som redan har gått en yrkesutbildning att läsa en så kallad bryggutbildning, som innebär en kortare högskoleutbildning till vissa yrkesexamina.

#### 3.2.1 Utbildningssystemets utformning

Eftersom Kanada är en federation bestående av tio provinser och tre territorier ligger huvudansvaret för utbildning hos dessa – men det finns även många gemensamma nämndare.

Skolan är obligatorisk för barn mellan 5 och 16 år, som först går primärskola (elementärskola) och sedan sekundärskola (high school). Högre utbildning ges av universitet och college. Det finns även olika mer eller mindre fria utbildningsformer inriktade mot olika yrken.

#### 3.2.2 Utbildning inom hälso- och sjukvård samt omsorg

För att förstå utbildningssystemet inom hälso- och sjukvård har motsvarigheterna till undersköterska och sjuksköterska undersökts här.

Sjuksköterska motsvaras i Kanada av *Registered Nurse* (RN). En RN har en examen i omvårdnad på kandidatnivå efter en 4-årig universitetsutbildning. De kan sedan dessutom specialisera sig inom en mängd olika områden såsom kirurgi, obstetrik, psykiatri, pediatrik, samhällsvård, företagshälsa, akutsjukvård, rehabilitering eller onkologi. En specialistsjuksköterska kallas i Kanada för *Nurse Practitioner* (NP) och har dessutom en magisterexamen i omvårdnad och kan ha en specialisering i till exempel primärvård, pediatrik eller anestesi.

Undersköterska motsvaras närmast av det som kallas *Licensed Practical Nurse* (LPN) respektive *Registered Practical Nurse* (RPN)<sup>14</sup>. Dessa är förvisso väsentligen olika namn för samma roll: termen LPN används i alla provinser och territorier förutom Ontario. I Ontario är den föredragna termen RPN, även om rollen är väsentligen densamma. LPN/RPN har en eftergymnasial 2-årig praktisk examen från en ackrediterad utbildningsanordnare.

För att erhålla yrkeslicens krävs förutom genomgången utbildning och examen dessutom ett godkänt prov. Licensiering och yrkesprov administreras och regleras av branschorganisationer. För LPN/RPN är det organisationen CCPNR (*The Canadian Council for Practical Nurse Regulators*) som ansvarar för testning och licensiering. För RN är det den amerikanska organisationen NCSBN (*The National Council of State Boards of Nursing*) som ansvarar för testning och licensiering i både Kanada, USA och Australien.

<sup>14</sup> LPN/RPN motsvarar närmast specialistundersköterska; det finns ingen riktig motsvarighet till undersköterska.

### 3.2.3 Karriärvägar inom vården

I Kanada finns det flera universitet som erbjuder en förkortad utbildning till sjuksköterska (RN), för individer som tidigare har utbildat sig till (specialist-)undersköterska (LPN/RPN). Den normalt cirka fyra år långa sjuksköterskeutbildningen är då 10 månader kortare, vilket betyder att det räcker med tre års universitetsstudier för att kunna genomföra provet för att bli licensierad sjuksköterska.

Olika universitet som erbjuder sådana bryggutbildningar har valt olika upplägg. Till exempel erbjuder Red River College Polytechnic (RRC Polytech), ett college i Winnipeg, Manitoba, att deras normalt 32 månader (fyra läsår) långa sjuksköterskeutbildning blir 10 månader kortare (motsvarar ett år kortare utbildning i deras fall).<sup>15</sup> Vid Ontario Colleges erbjuds en flexibel lösning där studenter, beroende på bakgrund och erfarenhet men med en RPN-licens i botten, kan komplettera med universitetsstudier till RN-nivå.<sup>16</sup>

## 3.3 Norge

Utöver Norges mer än 20 år gamla system för realkompetensprövning (realkompetansevurdering) som utvärderats<sup>17</sup>, så finns det även exempel att lära av utbildningar som genomförs på deltid och med möjligheter till distansundervisning.

### 3.3.1 Utbildningssystemets utformning

Det norska skolsystemet liknar det svenska, med skillnaden att utbildningssystemet framförallt är offentligt, med endast ett fåtal privata aktörer. Efter den obligatoriska grundskolan (*Grunnskole*, EQF-nivå 2) för 6-16 år, blir ungdomar behöriga att söka till gymnasium (*Videregående opplæring*).

I Norge finns 3-åriga allmänna gymnasieutbildningar (EQF-nivå 4), som leder till högskolebehörighet (allmän studiekompetens för høyere utdanning, EQF-nivå 6-8), samt fyraåriga yrkesgymnasium (EQF-nivå 4). Totalt sett uppges ungefär hälften av alla behöriga ungdomar som söker sig till gymnasiet välja något av de åtta yrkesprogram som finns. Yrkesgymnasieutbildningen avslutas med praktiska prov som leder till yrkescertifikat (EQF-nivå 4) i form av lärlingsbevis (*fagbrev*) eller gesällbrev (*svennebrev*). De åtta programmen möjliggör totalt sett runt 190 olika yrkescertifikat.<sup>18</sup> Den gymnasiala yrkesutbildningen ger behörighet till yrkeshögskolor (EQF-nivå 5) och kan efter komplettering även ge behörighet till högre studier.

För att bli behörig till högre studier (*høyere utdanning*, EQF-nivå 6-8) finns i Norge ett antal vägar - utöver att genomföra de 3-åriga allmänna gymnasieutbildningarna (EQF-nivå 4):

- en yrkesinriktad gymnasieutbildning som kompletteras med ett påbyggnadsår (EQF-nivå 4) (kan jämföras med ett allmänt behörighetsgivande version av tekniskt basår i Sverige).
- Genomförd högre yrkesutbildning på yrkeshögskola i minst två år (EQF-nivå 5), omfattande 120 hp på heltid. Utbildningen ska vara godkänd av NOKUT<sup>19</sup>. Genomförd högre

<sup>15</sup> RRC Polytech (u.å.): <https://catalogue.rrc.ca/Programs/WPG/Fulltime/NURLF-NA/Overview>

<sup>16</sup> OCAS (u.å.): <https://www.ontariocolleges.ca/en/programs/health-food-and-medical/nursing-bridging>

<sup>17</sup> Se exempelvis Sutherland Olsen m.fl. (2018) samt NOU (2019)

<sup>18</sup> Cedefop (2019)

<sup>19</sup> NOKUT är ett oberoende expertorgan för kvalitetssäkring i utbildningen som sorterar under utbildnings- och forskningsdepartementet. Se NOKUT (u.å.): <https://www.nokut.no/>

yrkesutbildning på yrkeshögskola i minst två år, omfattande 120 hp på heltid. Utbildningen ska vara godkänd av NOKUT.<sup>20</sup>

- 23/5-regeln innebär att de som fyllt 23 år, samt har minst fem års arbetslivserfarenhet och/eller utbildning, har godkänt i norska, engelska, samhällskunskap, naturvetenskap, historia och matematik på gymnasienivå ges behörighet. Som ett exempel betyder detta att de över 23 år med yrkescertifikat (EQF-nivå 4) och som har fem år arbetslivserfarenhet är behöriga om de klarar privatistexamen i naturvetenskap, norska, historia och matematik eftersom yrkesutbildning ger adekvat undervisning i engelska och samhällskunskap. Privatistexamen kan avläggas av studenter som studerar in kunskaperna på egen hand och det samordnas av kommunerna<sup>21</sup>.
- Individuell prövning av reell kompetens, som innebär en individuell prövning av den kompetens individen (som fyllt 25 år) har förvärvat genom formell, icke-formellt eller informellt lärande. Det vill säga alla kunskaper och färdigheter individen har förvärvat sig genom utbildning, betald eller obetalt arbete, organisatorisk erfarenhet, fritidsaktiviteter eller annars. Bedömningen sker på respektive lärosäte lokalt.

Blir en individ antagen till högre utbildning på grund av realkompetens, dispens eller andra undantagssystem, och har avslutat studier på minst 60 hp får denna individ också automatisk allmän studiekompetens.<sup>22</sup>

### 3.3.2 Utbildning inom hälso- och sjukvård samt omsorg

Utbildningar inom vård och omsorg finns i Norge på såväl gymnasial och yrkeshögskolenivå som på högskolenivå. Liksom i Sverige har Universitetssjukhusen har ett särskilt ansvar för utbildning och har ett nära samarbete med de medicinska fakulteterna vid universitet som har en medicinsk utbildning.

Det gymnasiala yrkesprogrammet som inriktar sig på hälsa och omvårdnad leder till yrkesroller såsom hälsoarbetare (helsefagarbeider), apotekstekniker (apotekstekniker) och tandläkarassistent (tannhelsesekretær). Alla dessa exempel är yrken med skyddade yrkestitlar som kräver tillstånd (autorisasjon) från Helsedirektoratet. Vid yrkeshögskolor (fagskolor) kan yrkesrollerna inom vård- och hälsa som läses på gymnasiala yrkesprogram sedan fördjupas genom tvååriga utbildningar, vilket leder till allmän studiekompetens (högskolebehörighet). Högskoleutbildningar ges på grundnivå (kandidat) inom hälsa såsom sjuksköterska (sykepleier) (EQF-nivå 6) och 5-åriga mastersprogram såsom läkare (lege) eller 2-åriga masterprogram såsom barnmorska (jordmor) (EQF-nivå 7).

#### Legitimering

För att kunna arbeta som vårdpersonal i Norge behövs legitimering (*autorisasjon* eller *lisens*) för 29 yrkesgrupper med skyddade yrkestitlar, såsom sjuksköterska (*sykepleier*) och tandskötare (*tannpleie*). Legitimeringen är lagstadgad och vid färdiggjord utbildning ansöks sedan om auktorisation eller licens hos norska helsedirektoratet.

<sup>20</sup> Detta kan kopplas till förslagen i rapporten från MYH – SUHF 2019: <https://suhf.se/publikationer/rapporter/>

<sup>21</sup> Utdanningsdirektoratet (u.å.): <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/ta-fag-som-privatist/>

<sup>22</sup> Cedefop (2019)

### 3.3.3 Karriärvägar inom vården

Livslångt lärande ses i Norge som viktig för att vårdpersonal under sin karriär ska kunna både uppdatera sig yrkesmässigt och kunna utöka sin kompetens. Vidareutbildning och fortsatt utbildning sker ofta i kommunikation mellan arbetsgivare och arbetstagare, och erbjuds som ovan beskrivits på yrkeshögskolor, högskolor och universitet. Studenterna har då dessutom gärna vårdinrättningarna både som övningsarena och arbetsplats. Specialistutbildningen är knuten till vårdcentraler och kommuner.

#### Värdering av reell kompetens

Norges utbildningssystem har influerats av den så kallade kompetensreformen (Kompetansereformen (1997–1998)) och uppföljningar av densamma. Syftet med kompetensreformen var att skapa systematiska och kontinuerliga möjligheter till livslångt lärande, att jämna ut kunskapsklyftor, att stärka landets konkurrenskraft och att underlätta individers omställning och anpassningsförmåga. Reformens främsta målgrupp var vuxna med låg formell utbildningsnivå. Ett av resultaten blev att Norge införde ett system för värdering av reell kompetens (Realkompetansevurdering (RKV)) på Universitet och högskolor samt yrkeshögskolor (fagskolor).

Med reell kompetens menas all kompetens en individ har förvärvat sig genom formell, icke-formellt eller informellt lärande. Med andra ord, alla kunskaper och färdigheter som en individ förvärvat genom utbildning, betald eller obetalt arbete, organisatorisk erfarenhet, fritidsaktiviteter eller övrigt. Kompetensprövningen sker lokalt på lärosätenas institutioner och studenter kan ansöka antingen direkt till institutionerna eller via samordnade antagningar (SO). Även vid ansökan via samordnade antagningar är det lärosätena lokalt som ansvarar för att erbjuda och genomföra förkunskapsbedömningen.

Tidiga utvärderingar av systemet för värdering av reell kompetens visade på likvärdig studieprogression och fullföljningsgrad jämfört med de som sökt in med högskolebehörighet. Senare utvärderingar har dock pekat mot att personer som antagits utifrån reell kompetens visat på en något sämre studieprogression, bland annat har dessa studenter avbrutit utbildningar i högre grad än andra studenter. Andra utmaningar som lyfts fram är brister i informationsspridning och kännedom om att realkompetensprövningen finns, brister gällande enhetliga och rättssäkra strukturer för genomförandet där bl.a. behovet av större samverkan mellan Universiteten lyfts. I internationella jämförelser används värdering av reell kompetens i förhållandevis hög grad i Norge: i genomsnitt antas cirka 10 procent av studenterna utifrån reell kompetens, men siffran varierar med kunskapsområde. På området hälsa och sjukvård uppskattas andelen vara lägre (6-8 procent), medan det som jämförelse för t.ex. ekonomiskt-administrativa ämnen på yrkeshögskolenivå legat betydligt högre (30 procent).<sup>23</sup>

Under år 2016 började nya satsningar på kompetensförsörjning och livslångt lärande att göras, som ledde fram till Nationell kompetenspolitisk strategi 2017–2021. Bland de konkreta åtgärder som föreslogs i denna strategi fanns bland annat vidareutveckling av verktyg för bedömning av reell kompetens, online- och modulbaserade utbildningserbudanden som enkelt kan kombineras med arbete och familj, förbättring av yrkesutbildningsåtgärder genom ett nytt upplägg för att uppnå yrkes- och gesällskap, samt inrättande av ett formellt godkännandesystem för utländsk

<sup>23</sup> Detta avsnitt bygger på Sutherland Olsen m.fl. (2018) och NOU (2019)



universitets- och yrkeshögskoleutbildning. Detta godkännandesystem administreras i Norge av NOKUT<sup>24</sup>.

Den nya strategin understryker vikten av bedömning av reell kompetens som ett sätt att synliggöra den kompetens som förvärvats genom arbetslivet, som kan ge tillgång till utbildning och/eller förkortad utbildning. Dock har ännu inte statistik framkommit som tyder på att bedömning av reell kompetens i praktiken används för att korta ner studietiden, utan snarare visar tillgängliga data att den används för att komma in på utbildningar på högskolenivå. Bedömningar av reell kompetens används inte för att rangordna de sökande utan för att bedöma en godkänd behörighet eller inte. Praxis uppges snarare innebära att sökanden som antas utifrån reell kompetens har blivit antagna i mån av plats<sup>25</sup>, där söktrycket varierar från utbildning till utbildning. Denna bild bekräftas av Christiansen<sup>26</sup>, utbildningsansvarig för sjuksköterskeutbildningarna vid Nord Universitet, som menar att bedömning av reell kompetens främst används vid antagning till utbildningar för studenter som inte har generell studiekompetens. Han beskriver att det varit en diskussion som pågått länge gällande huruvida reell kompetens kan användas för att förkorta utbildningslängder.

Christiansen förstår att det inte är lätt att genomföra tillgodoräkning i praktiken och menar att sjuksköterskeprogrammet skulle behöva struktureras om från grunden för att en sådan tillgodoräkning skulle kunna bli aktuell. Detta då utbildningen idag är upplagd som en integrerad helhetsutbildning, där det ena bygger på det andra. Enligt Christiansen pågår det dock pilotprojekt för att försöka tillämpa den så kallade yrkesvägen (*Y-veien*), även på vård- och hälsoyrken, vilket skulle innebära att yrkeslivserfarenhet kan korta ner studietid.

### **Y-veien (yrkesvägen) och TRESS**

I Norge finns för vissa utbildningar etablerade vägar för studenter med yrkescertifikat att kunna tillgodoräkna sig yrkeserfarenhet, exempelvis för ingenjörer. Denna så kallade Y-veien (yrkesvägen) innebär att högskoleutbildningen kan kortas ner med en termin. Tresemesterordningen (TRESS) är en annan väg som öppnar för att de studenter som inte har allmän studiekompetens vid tidpunkten för ansökan till utbildningen, kan läsa ikapp kompetens under sommarterminen. Det har funnits försök för att genomföra liknande lösningar med tresemesterordningen för sjuksköterskeutbildningen. Ett pilotprojekt som genomfördes 2017 för att införa tresemesterordningen för sjuksköterskeutbildningen har blivit omdiskuterat. Det uppgavs resultera i större avhopp, samtidigt beskrivs testgruppen vara för liten för att dra säkra slutsatser.<sup>27</sup>

### **Flexibla lösningar**

I Nationell kompetenspolitisk strategi 2017-2021 uppgavs möjligheter till deltidstudier och flexibel undervisning som en intressant åtgärd<sup>28</sup> för att stärka kompetensförsörjningen<sup>29</sup>. En genomgång av vårdyrkena på utdanning.no (motsvarigheten i Norge till studera.nu) visar på flertalet möjligheter till deltidstudier och distansundervisning.

<sup>24</sup> Utdanningsdirektoratet (u.å.): <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/ta-fag-som-privatist/>

<sup>25</sup> NOU (2019)

<sup>26</sup> Christiansen, Øyvind; Utbildningsansvarig sjuksköterskeutbildningar vid Nord Universitet. Telefonintervju 2022-03-18.

<sup>27</sup> Sykepleien (2018): <https://sykepleien.no/2018/07/det-er-gode-grunner-til-avslutte-dette-forsoket>

<sup>28</sup> För mer läsning om genomförandet, se USN (u.å.): <https://www.usn.no/nyhetsarkiv/starter-sykepleierutdanning-for-distriktene>

<sup>29</sup> NOU (2019)

Ett intressant exempel är ett fyraårigt utbildningsprogram till sjuksköterska, som ges på 75 procent studietakt där huvuddelen av studierna bedrivs som distansstudier<sup>30</sup>.

Precis som Sverigefinns det även i Norge en ettårig kompletteringsutbildning för sjuksköterskor med utbildning från utlandet utanför EU/EES, även den på deltid 75 procent fart<sup>31</sup>.

### 3.4 Storbritannien

Storbritannien har nyligen genomfört en stor reform av vård- och hälsoutbildningssystemet, främst med syfte att öka antalet registrerade sjuksköterskor i landet. Den i detta sammanhang nyintroducerade yrkesverksamma titeln *Nurse Associate* är ett exempel på hur man hoppas kunna uppnå det.

#### 3.4.1 Utbildningssystemets utformning

Storbritanniens skolsystem innebär obligatorisk skolgång i åldrarna 5-18 år. Mellan 5 och 16 års ålder studerar eleverna i *Primary* och *Secondary school* och vid 16 års ålder bestämmer eleven själv om de vill läsa en 2-årig studieförberedande utbildning eller en 2-årig praktiskt arbetsbaserad utbildning.

Om eleven vill läsa en studieförberedande utbildning kan två olika program läsas, antingen *A-level study (Advanced level study)* eller ett *IB-program (International Baccalaureate Diploma Programme)*. Under en *A-level study* läser eleverna in 3-4 ämnen som de specialiserar sig i, och de kurserna utgör en grund till fortsatta universitetsstudier. Om eleven vill läsa fler än 3-4 ämnen går det att istället välja att läsa på ett IB-programmet, vilket endast vissa skolor erbjuder. Under IB-programmet läses 6 ämnen och även några ytterligare obligatoriska kurser. Båda dessa utbildningar är alltså studieförberedande utbildningar och jämförs med EQF-nivå 4. Om en person saknar behörighet för en specifik universitetsutbildning kan så kallade *Access courses* läsas för att komplettera med den behörighet som krävs inför universitetsstudierna. Detta kan jämföras med komvuxstudier i Sverige.

I Storbritannien finns det även praktiska yrkesutbildningar, som kan jämföras med en yrkesutbildning upp till EQF-nivå 5 (eller lägre, beroende på utbildning).

#### 3.4.2 Utbildning inom hälso- och sjukvård samt omsorg

Både studieförberedande utbildningar (liknande gymnasieutbildning i Sverige), och vissa praktiska yrkesförberedande utbildningar, ger behörighet till att läsa hälso- och sjukvårdsutbildningar på eftergymnasial nivå till legitimationsyrken i Storbritannien. För till exempel sjuksköterskeutbildningen är det myndigheten *Nursing and Midwifery Council (NMC)* som är ansvarig för registrering av legitimationer. Registreringen som sjuksköterska behöver förnyas/valideras vart tredje år. För att förnya registreringen ska sjuksköterskan bland annat visa ett visst antal arbetade timmar och ha deltagit i ett visst antal timmar kompetensutveckling.<sup>32</sup> Den som inte uppfyller kraven har möjlighet att gå en kurs som leder till förnyad registrering (*return to*

<sup>30</sup> NORD Universitet (u.å.): <https://www.nord.no/no/studier/sykepleie-bachelor-deltid>

<sup>31</sup> Utdanning.no (u.å.): <https://utdanning.no/utdanning/ntnu.no/kompletterende-utdanning-sykepleiere-med-utdanning-fra-land-utenfor-eueos>

<sup>32</sup> NMC (u.å.a): <https://www.nmc.org.uk/revalidation/>

*practice course*). Syftet med kravet på förnyad registrering är både att bidra till ett gott yrkesutövande och till ett starkt förtroende för professionerna.

NMC bestämmer vidare standarden för utbildningsprogrammen samt vilka universitet, *Approved Educational Institutes* (AEI), som får leverera dem. NMC har även det yttersta ansvaret för att lärosätena levererar utbildningar av erforderlig kvalitet. Nya krav på utbildningsstandard, och därmed registrerade sjuksköterskor, sattes år 2018 och har varit i bruk sedan januari 2019. Syftet med denna utveckling av utbildningen var bland annat att höja kompetensen och nivån på de praktiska färdigheterna. Standarden för en registrerad sjuksköterska i Storbritannien motsvarar EQF-nivå 6.

För att bli en registrerad sjuksköterska i Storbritannien väljer man först inom vilket område man vill specialisera sig: vård av vuxna, vård av barn, vård av patienter med inlärningssvårigheter eller psykisk omvårdnad. Det är möjligt att välja två områden och i så fall erhålles en så kallad *dual field-examen*. Det traditionella sättet att utbilda sig till sjuksköterska är via ett AEI som då erbjuder en 3-årig universitetsutbildning. Det finns även sedan januari 2021 onlineprogram som erbjuder att det teoretiska innehållet kan studeras på distans.

### 3.4.3 Karriärvägar inom vården

För att utöka utbudet av möjliga karriärvägar till att bli en legitimerad sjuksköterska har Storbritannien sedan hälsoreformen 2018, introducerat en ny titel: *Nurse Associate* (NA). Syftet med NA är att agera som en "bryggroll" för personer utan universitetsutbildning som vill vidareutbilda sig till sjuksköterska. Den ska minska klyftan som finns mellan yrkesrollen *Healthcare Support Workers* (HCSW), som inte kräver någon universitetsutbildning, och rollen registrerad sjuksköterska (EQF-nivå 6). Tanken är att individer ska kunna tillgodoräkna nödvändiga praktiska kunskaper samtidigt som tiden i utbildning till sjuksköterska förkortas.

En NA är normalt anställd vid ett sjukhus. Efter cirka två års studier på högre nivå kan de utföra mer komplexa uppgifter än HCSW men inte samma omfattning som en legitimerad sjuksköterska. Efter ytterligare vidareutbildning möjliggör dock rollen en progressionsväg till att bli legitimerad sjuksköterska. På sin tjänst som NA kan individen göra en så kallad *top up-RNDA* (*Registered Nurse Degree Apprenticeship*), vilket minskar sjuksköterskeutbildningen till sammanlagt 2-3 år, även då nödvändig grundutbildning så som *A-level studies* eller *IB-utbildning* saknas.

Genom en RNDA går det ofta att bli legitimerad sjuksköterska utan att studera heltid på universitetet. Det är oftast, en 3-4 årig väg till att bli en registrerad sjuksköterska med deltidspraktik som söks exempelvis via NHS (*National Health Service*).

RNDA-utbildningstiden kan även kortas ner ytterligare med hjälp av bedömning av reell kompetens (*Accreditation of Prior Experiential Learning*, APEL). Om man har tidigare utbildning eller examina kan man via APEL minska utbildningstiden från 3 år till 2 år. Som mest kan utbildningstiden förkortas med 50 procent. APEL utformas och bedöms av universitetet (AEI:erna) baserad på standarden från NMC och oftast krävs tidigare universitetsexamina.

### 3.5 Skottland

I Skottland finns ett holistiskt arbetssätt för att främja inkludering och livslångt lärande inom vården. Karriärutveckling främjas bland annat genom möjlighet till fortsatt utbildning med förkortad utbildningstid samt deltids- och distansundervisning på universitetsnivå.

#### 3.5.1 Utbildningssystemets generella utformning

Skottland har precis som övriga Storbritannien obligatorisk skolgång för barn och unga mellan 5 och 16 år, då alla elever går i gemensam primärskola (*primary school*) och sekundärskola (*high schools or academies*). Till skillnad från övriga länder i Storbritannien har dock Skottland en egen läroplan (*Curriculum for Excellence*), som kännetecknas av att den lämnar stor frihet till enskilda skolor att själva lägga upp undervisningen.<sup>33</sup> Efter den obligatoriska skolgången kan ungdomar välja en yrkesutbildning eller studieförberedande utbildning på EQF-nivå 3. Läroplanen för tiden efter den obligatoriska skolgången även omfattar unga som lämnat skolan.

Precis som i Storbritannien i övrigt ställs olika krav på behörighet för olika utbildningar. Förutom slutförd sekundärutbildning kan arbetslivserfarenhet (inklusive praktik och volontärbete) förbättra möjligheterna att komma in på en utbildning på universitetsnivå.<sup>34</sup> De som saknar högskolebehörighet har möjlighet att skaffa sig behörighet för olika utbildningar på skotska universitet och högskolor genom kompletterande kurser på *The Scottish Wider Access Programme* (SWAP). SWAP innebär ett års heltidsstudier på något av SWAPs partner-collage. Kurser erbjuds inom en mängd ämnen, däribland omvårdnad (*nursing*).<sup>35</sup>

#### 3.5.2 Utbildning inom hälso- och sjukvård samt omsorg

På NHS Scotlands hemsida<sup>36</sup> listas en stor mängd vårddycken, som inkluderar allt från läkare till administrativ personal. För vissa yrken, såsom *Healthcare Support Worker* (HCSW) finns inga krav på formell utbildning medan andra kräver universitetsutbildning.

Registrerad sjuksköterska (*nurse*) är en av de största yrkeskategorierna. För att bli registrerad sjuksköterska krävs, precis som i övriga Storbritannien, en högskoleutbildning samt registrering hos *Nursing and Midwifery Council* (NMC).<sup>37</sup>

Utöver sjuksköterska finns en rad andra vårddycken som kräver registrering, däribland läkare, tandläkare, biomedicinska analytiker och psykologer samt så kallade allierade hälso- och sjukvårdsyrken (*allied health professions*) som dietister och ortopedier. Förnyad registrering krävs även för vissa andra yrken.

Assistentyrken (*support workers*) finns inom en mängd olika områden. Förutom den generella *Healthcare Support Worker* (HCSW) som omfattar bland annat omvårdnadsassistent (*Nursing support worker*) och barnmorskeassistenter (*Maternity support worker*) så finns även

<sup>33</sup> The school run (u.å.): <https://www.theschoolrun.com/overview-scottish-education-system>

<sup>34</sup> Se tex GCU (u.å.): <https://www.gcu.ac.uk/study/undergraduate/furtherinformation/rpl/> och NHS Scotland (u.å.a): <https://www.careers.nhs.scot/careers/explore-our-careers/clinical-healthcare-support-workers/nursing-support-worker/>

<sup>35</sup> SWAP (u.å.): <https://www.scottishwideraccess.org/>

<sup>36</sup> NHS Scotland (u.å.b): <https://www.careers.nhs.scot/careers/explore-our-careers>

<sup>37</sup> NMC (u.å.b): <https://www.nmc.org.uk/>

farmaceutassistent (*Pharmacy support worker*) och hälsovetenskaplig assistent (*Healthcare science support worker*). Det finns inga specifika kvalifikationskrav för dessa yrken och NHS Scotland skriver uttryckligen att även de som hoppat av skolan kan få arbeta som HCSW. Istället poängteras goda kunskaper i biologi, engelska och matematik samt erfarenhet av vårddyrket genom praktik eller volontärarbete. Det finns dock utbildningar som gör det möjligt att arbeta som senior HCSW, exempelvis en ettårig collage-utbildning i hälso- och sjukvård på EQF-nivå 5<sup>38</sup>. Det finns också möjlighet att gå lärlingsutbildning på grundläggande nivå och fortsättningsnivå (*Foundation Apprenticeships* och *Modern Apprenticeships*).

### 3.5.3 Karriärvägar inom vården

Livslångt lärande och flexibla karriärvägar inom vården är väl utvecklat i Skottland. Precis som i övriga länder råder inom många vårddyrken brist på personal. Nedan beskrivs olika sätt som karriärutveckling inom vården underlättas i Skottland.

#### Ett gemensamt kvalifikationsramverk som ska underlätta erkännande av tidigare lärande

I Skottland finns en generell struktur som syftar till att underlätta såväl utbildningsanordnares som arbetsgivares arbete med bedömning av reell kompetens.<sup>39</sup> Den skotska gemensamma referensramen för kvalifikationer, SCQF omfattar, till skillnad från den svenska referensramen för kvalifikationer, SeQF<sup>40</sup>, två parametrar – dels kvalifikationsnivå, dels omfattning uttryckt i antalet poäng (*credit points*). Såväl enskilda kurser som program är nivåplacerade och uttryckta i poäng.<sup>41</sup> Inom vården och National Health Service (NHS) Scotland<sup>42</sup> används bedömning av reell kompetens i hög grad i syfte att motivera och utveckla personalen och för att möjliggöra ett livslångt lärande och en karriär inom NHS.

#### Karriärutveckling genom arbetsplatsbaserat lärande och kontinuerlig dokumentation

På NHS Scotland arbetar den anställde tillsammans med sin arbetsgivare kontinuerligt för att bygga och dokumentera kompetens som är relevant för karriärutvecklingen. Utbildningar som ger poäng enligt ramverket SCQF är en av viktig del. Lärandet behöver dock inte endast ske genom dessa formella kurser. Exempelvis kan praktiskt lärande, reflektion över arbetet, skuggning och egen inläsning bidra till den anställdes karriärutveckling. Bevis för den anställdes kompetensutveckling kan samlas och spelas in i ett för ändamålet utformat portfolio-verktyg (TURAS).<sup>43</sup>

Genom att på detta sätt löpande utveckla och dokumentera bevis på sin kompetens kan den anställde ta karriärsteg inom NHS. Ett yrke där det finns en tydlig karriärstege är Healthcare Support Workers – HCSW<sup>44</sup> (se ovan). Inom yrket finns ett antal kompetensnivåer som även återspeglar olika nivåer av ansvar i arbetet. För att avancera mellan de olika nivåerna behöver den anställde delta i ett antal olika utbildningar.

#### Tillgodoräknande av tidigare lärande kan förkorta utbildningstiden

Karriärutveckling genom utbildningar och dokumentation av icke-formellt lärande kan också möjliggöra en förkortad utbildningstid vid fortsatt utbildning till yrken som kräver utbildning på

<sup>38</sup> Glasgow Kelvin College (u.å.): <https://www.glasgowkelvin.ac.uk/courses/hnc-healthcare-practice/#progression>

<sup>39</sup> European commission (u.å.): [https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/national-qualifications-framework-95\\_en](https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/national-qualifications-framework-95_en)

<sup>40</sup> Den svenska referensramen omfattar endast kvalifikationsnivå.

<sup>41</sup> En mer utförlig beskrivning av Skottlands arbete med validering av tidigare lärande finns i Valideringsdelegationens deltidbetänkande SOU 2018:29.

<sup>42</sup> Den statliga organisation som ansvarar för den offentliga sjukvården i Skottland.

<sup>43</sup> NHS Scotland (2021)

<sup>44</sup> NHS Scotland (u.å.b): <https://www.careers.nhs.scot/careers/explore-our-careers/clinical-healthcare-support-workers/>

universitetsnivå, såsom sjuksköterska. Vid Glasgow Caledonian University är bedömning av reell kompetens en etablerad praxis inom fakulteten för hälsovetenskap. Valideringsdelegationen beskriver att fakulteten årligen tar emot över 200 ansökningar om tillgodoräknanden av tidigare kvalifikationer från studier och arbetslivserfarenhet. Detta kan relateras till att utbildningarna har ca 1 500 nybörjarstudenter per år.

För de som har slutfört en ettårig college-utbildning i hälso- och sjukvård på EQF-nivå 5 finns möjligheten att förkorta högskoleutbildningen till sjuksköterska med ett år, förutsatt att vissa krav är uppfyllda.

### Möjlighet att studera på deltid och distans

*The Open university* är ett universitet specialiserat på flexibla universitetsutbildningar (distans och deltid). Universitetet erbjuder bland annat en högskoleutbildning som riktar sig till anställda inom vården som vill utbilda sig till sjuksköterska<sup>45</sup>. Kraven på formell utbildning är begränsade till godkända kurser i engelska och matematik. Därutöver betonas personlig lämplighet. Utbildningen bedrivs på distans och med flexibel studietakt, där studenter gör de praktiska momenten hos sin befintliga arbetsgivare. Studenten kan fortsätta sin befintliga tjänst på deltid. För att få påbörja utbildningen krävs att arbetsgivaren medverkar genom att organisera lämplig praktik. Liknande utbildningar finns exempelvis för en kandidatexamen i Hälsovård och hälsovetenskap (Healthcare and Health Science).

### Stöd till finansiering

Studenter som studerar för att bli sjuksköterska eller barnmorska och är bosatta i Skottland har rätt till ekonomiskt stöd.<sup>46</sup> Vidare kan personer som är anställda i ett assistent-yrke inom vården (HCSW) och som vill fortsätta utbilda sig inom hälso- och sjukvård få ekonomiskt stöd i form av stipendier. Det kan också finnas möjlighet att få ett bidrag till hela eller dela av avgiften från arbetsgivaren och/eller en garanti om att få en tjänst på den nya kompetensnivån.<sup>47</sup>

## 3.6 Österrike

För att komma till rätta med kompetensförsörjningsbristen inom vården har Österrike skapat möjligheter till förkortad utbildningstid vid utbildning till exempelvis sjuksköterska för dem som redan har en utbildning inom vård- och omsorg på lägre nivå. Vissa ekonomiska incitament för fortsatt utbildning erbjuds också yrkesverksamma.

### 3.6.1 Utbildningssystemets generella utformning

Det österrikiska utbildningssystemet skiljer sig från det svenska utbildningssystemet då det i tidiga åldrar är differentierat utifrån inriktning mot yrkesutbildning eller högre studier. Det innebär att elever redan efter fyra års folkskola (*Volksschule*) väljer antingen högskoleförberedande skola (*Allgemeinbildende höhere schule, AHS*) eller basutbildning (*Mittelschule*) följt av yrkesutbildning. Det är dock möjligt att byta spår efter fyra år i *Mittelschule* eller AHS.

Efter åtta års skolgång kan elever som gått den yrkesförberedande *Mittelschule* avsluta med ett nionde lärlingsår eller med yrkesutbildning på 1-4 år. Elever i högskoleförberedande utbildning AHS

<sup>45</sup> The Open University (u.å.a.): <https://www.open.ac.uk/courses/nursing-healthcare/degrees/bsc-nursing-r39#course-details>

<sup>46</sup> Scottish Government (2021)

<sup>47</sup> Enligt skriftligt svar från NHS Scotland 23 mars 2022, och The Open University (u.å.b.): <https://www.open.ac.uk/courses/fees-and-funding>

avslutar sin 12-åriga utbildning med en slutexamination (*Matura*) som ger allmän behörighet till högskolestudier. Vissa utbildningar kräver därutöver att studenterna får godkänt på ett inträdesprov.

I Österrike finns dock flera vägar till högskolebehörighet. Elever som slutfört en yrkesutbildning kan erhålla allmän behörighet till högskolestudier genom ett test (*Berufsreifeprüfung*). Testet omfattar tyska, matematik, främmande språk och ett valbart ämne. För att klara *Berufsreifeprüfung* krävs i regel 1-2 års förberedelser och förberedelsekurser erbjuds inom vuxenutbildningen<sup>48</sup>. Det finns också möjlighet för vuxna över 20 år som saknar högskolebehörighet att göra ett test (*Studienberechtigungsprüfung*) som ger tillträde till en specifik universitet- och högskoleutbildning. För att få göra testet krävs reell kompetens inom utbildningens ämnesområde, men det finns inte krav på formell utbildning inom det aktuella området. Testet omfattar tyska, 2-3 obligatoriska ämnen samt 1-2 valbara ämnen. Förberedelse tiden beräknas vara minst 1 år och förberedelsekurser erbjuds inom vuxenutbildningen.<sup>49</sup>

### 3.6.2 Utbildning inom hälso- och sjukvård samt omsorg

När det gäller utbildning inom hälso- och sjukvård samt omsorg kan utbildningstrappan för omvårdnad (*pflege/nursing*) vara ett relevant exempel. De två första stegen återfinns i de yrkesutbildningar som normalt följer på den yrkesförberedande Mittelschule. *Pflegeassistent/in (Nursing assistant level 1)* kräver en ettårig utbildning på EQF-nivå 4. Nästa steg är *Pflegefachassistent/in (Nursing assistant level 2)*, som kräver en tvåårig utbildning på EQF-nivå 5. Det tredje steget återfinns på universitetsnivå, i form av en treårig högskoleutbildning (*Nurse of general care*) på EQF-nivå 6. Fram till 2023 finns också en treårig yrkeshögskoleutbildning. Den som har en högskoleutbildning kan därefter välja att specialisera sig inom tio olika områden. Alla tre nivåer av omvårdnadsyrken kräver registrering i ett register för yrkesverksamma inom hälso- och sjukvården (*Gesundheitsberuferegister*).<sup>50</sup>

### 3.6.3 Karriärvägar inom vården

Möjligheten för personer utan högskolebehörighet att få tillgång till universitets- och högskoleutbildningar genom tester som visar reell kompetens (*Studienberechtigungsprüfung* och *Berufsreifeprüfung*) är en första generell struktur som möjliggör övergången från ett vårddyrke som kräver lägre utbildning till ett vårddyrke som kräver högskoleutbildning.

Därutöver finns ett antal åtgärder som syftar till att öka attraktiviteten i vårddyrkena och därmed få fler sökande till utbildningarna och stärka kompetensförsörjningen. Åtgärderna, som beskrivs nedan, har utformats mot bakgrund av att det finns en kompetensförsörjningsbrist inom vården, särskilt vad gäller omvårdnadsyrken.

<sup>48</sup> Erwachsenenbildung (u.å.): [https://erwachsenenbildung.at/bildungsinfo/zweiter\\_bildungsweg/studienberechtigungspruefung.php?voraussetzungen](https://erwachsenenbildung.at/bildungsinfo/zweiter_bildungsweg/studienberechtigungspruefung.php?voraussetzungen)

<sup>49</sup> Dessa två stycken baseras på följande källor:

Bildungssystem (u.å.): <https://www.bildungssystem.at/>,

Erwachsenenbildung (u.å.): [https://erwachsenenbildung.at/bildungsinfo/zweiter\\_bildungsweg/studienberechtigungspruefung.php?voraussetzungen](https://erwachsenenbildung.at/bildungsinfo/zweiter_bildungsweg/studienberechtigungspruefung.php?voraussetzungen),

Bundesministerium (u.å.): <https://www.bmbwf.gv.at/Themen/eb.html>, och

Qualifikationsregister (u.å.): <https://www.qualifikationsregister.at/public/qualification/106/>

<sup>50</sup> Uppgifter från Österrikes representant i Eurodice-nätverket.

### **Möjlighet till förkortad högskoleutbildning vid tidigare utbildning på EQF-nivå 4 & 5**

Den som vill studera en högskoleutbildning i omvårdnad (*pflege/nursing*) och sedan tidigare har en utbildning som Pflegefachassistenz (EQF-nivå 5) har möjlighet att förkorta utbildningen. Det varierar mellan de olika förbundsländerna i Österrike hur stor del av utbildningen som studenterna kan tillgodoräkna sig. Exempelvis behöver studenter i Ober Österreich vara inskrivna hela utbildningstiden, även om de kan tillgodoräkna sig de flesta kurserna på den första terminen.<sup>51</sup> I Tirol kan studenter med Pflegefachassistenz-utbildning istället helt hoppa över de två första terminerna. Där kan dessutom studenter med Pflegeassistent-utbildning (EQF-nivå 4) tillgodoräkna sig en termin. Exempel på innehåll som studenterna kan tillgodoräkna sig är grundläggande anatomi, patologi samt omvårdnad.<sup>52</sup> Liknande upplägg finns för andra utbildningar, exempelvis kan optiker med yrkesutbildning på EQF-nivå 4 som går en högskoleutbildning i Tirol tillgodoräkna sig de två första terminerna.<sup>53</sup>

### **Möjlighet till distans- och deltidstudier vid vissa universitet**

I Österrike finns vissa universitet som erbjuder högskoleutbildning i omvårdnad (*pflege/nursing*) på distans och med flexibel tidplan. Utbildningen, som motsvarar tre års heltidsstudier, kan genomföras i minst halvtidsfart. På vissa håll är även startdatum för utbildningen flexibelt, vilket bland annat möjliggörs av att studenterna inte behöver läsa utbildningens olika moduler i samma ordning.<sup>54</sup>

### **Ökad rätt till studiemedel vid arbetslivserfarenhet**

I Österrike har studenter rätt till studiemedel (lån och bidrag). Storleken på bidraget är beroende av föräldrarnas inkomst. Den som har uppnått en viss ålder och har en viss arbetslivserfarenhet blir dock berättigad till högsta ersättning, oavsett föräldrarnas inkomst. Exempelvis får den som är under 30 år och har jobbat i minst fyra år högsta ersättning. Den som redan har en annan högskoleutbildning har däremot inte rätt till studiemedel.<sup>55</sup>

<sup>51</sup> Telefonsamtal med österrikisk studentrådgivning

[https://ooe.arbeiterkammer.at/ueberuns/kontakte/beratung/Bildungsberatung.html#heading\\_Telefonische\\_Beratung\\_2](https://ooe.arbeiterkammer.at/ueberuns/kontakte/beratung/Bildungsberatung.html#heading_Telefonische_Beratung_2)

<sup>52</sup> Telefonsamtal med den österrikiska studentrådgivningen. På detta universitet kan studenter med en *pflegefachassistent*-utbildning tillgodoräkna sig innehållet i de två första terminerna. <https://www.fhg-tirol.ac.at/page.cfm?vpath=studium/bachelor/gesundheits--und-krankenpflege1#studienplan>

<sup>53</sup> Fh gesundheit (u.å.): <https://www.fhg-tirol.ac.at/page.cfm?vpath=studium/bachelor/augenoptik1>

<sup>54</sup> PMU (u.å.): <https://www.pmu.ac.at/onlinestudium.html>

<sup>55</sup> Telefonsamtal med den österrikiska studentrådgivningen

[https://ooe.arbeiterkammer.at/ueberuns/kontakte/beratung/Bildungsberatung.html#heading\\_Telefonische\\_Beratung\\_2](https://ooe.arbeiterkammer.at/ueberuns/kontakte/beratung/Bildungsberatung.html#heading_Telefonische_Beratung_2)



## 4. Analys och lärdomar för den svenska kontexten

Att kunna tillgodoräkna tidigare yrkeserfarenhet och/eller tidigare utbildning inom vård och hälsa för att därigenom minska utbildningstiden högskoleutbildningar är ett sätt att främja kompetensförsörjningen inom vården. I denna internationella utblick har det framkommit få sådana exempel. Särskilt saknas det generellt möjligheter att tillgodoräkna tidigare yrkeserfarenhet, även om det finns begränsade exempel på hur bedömning av reell kompetens i vissa fall kan möjliggöra sådant tillgodoräknande efter individuell bedömning. Det har framkommit några exempel på så kallade bryggutbildningar för individer med tidigare utbildning på EQF-nivå 5 eller lägre, som möjliggör en nedkortad högskoleutbildning på EQF-nivå 6 för individer med tidigare utbildning.

### 4.1 Sjukvårdsutbildningarnas struktur, generella observationer och påpekanden

Rent generellt är utbildningssystemen i de länder som har undersökts i grund och botten relativt lika, även om det förstås finns viktiga skillnader. I alla de undersökta länderna finns det yrkesutbildningar på EQF-nivå 4 och 5 som kan leda till yrkeslegitimation eller motsvarande samt högskoleutbildningar på EQF-nivå 6 som kan leda till yrkeslegitimation. Inte minst Bologna-processen har lett till en harmonisering mellan europeiska högskolesystem över tid, och en anpassning av dessa till nordamerikanska utbildningssystem. Även den europeiska referensramen för kvalifikationer (EQF) har på liknande sätt bidragit till en harmonisering. Emellertid finns det skillnader både mellan vilka yrkestitlar som används, vad dessa innebär rent praktiskt, och därmed även vilken utbildning som krävs – inte minst utbildningens längd varierar något.

En mer avgörande aspekt som skiljer mellan olika länder är emellertid hur tidigt i utbildningskarriären som en elev eller student behöver välja emellan en praktisk yrkesutbildning eller en högskoleutbildning (oavsett om den är yrkesinriktad eller inte). I vissa länder (t.ex. Österrike) väljer elever redan mycket tidigt i skolan, medan länder som Sverige och Finland möjliggör eftergymnasial utbildning även efter genomgången yrkesutbildning på EQF-nivå 4<sup>56</sup>.

Initialt undersöktes motsvarigheten till *undersköterskor* och *sjuksköterskor* i ett antal länder, för att finna konkreta exempel på de gränssnitt som efterforskats i relation till de grundläggande frågeställningarna i sektion 0. När det gäller *sjuksköterskeutbildningar* så ges dessa genomgående på grundnivå (kandidat) (EQF-nivå 6) i de undersökta länderna, med en utbildningslängd på mellan 3 och 4 år. *Undersköterska* har däremot olika motsvarigheter i olika länder, och det finns en större variation mellan olika länder hur praktiserande vårdande personal utan högskoleutbildning definieras samt vilken utbildningsnivå som krävs för att erhålla en yrkeslicens på denna nivå. Dessa skillnader påverkar förstås även jämförelserna.

Det ska nämnas att samtliga undersökta länder har någon form av lösning på hur individer med en utländsk yrkeslicens ska kunna erhålla en nationell sådan. Inom EU regleras detta inom ramen för Yrkeskvalifikationsdirektivet. Detta har dock inte undersökts närmare i den här studien.

---

<sup>56</sup> I Finland finns Yrkehögskolor, som erbjuder högskoleutbildning på EQF-nivå 6 för vilken studenter är behöriga oavsett om de tidigare har gått en högskoleförberedande gymnasieutbildning eller en utbildning vid yrkesskola.

## 4.2 Slutsatser från del I: översiktlig genomgång av ett större antal länder

I del I av projektet undersöktes sammanlagt 16 länder översiktligt. Av dessa 16 hade sex länder identifierats genom sökning i öppna källor, och 12 länder genom svar på frågorna som skickades ut till Eurydice-nätverket (se kapitel 2). Två länder identifierades genom båda metoderna.

**Tabell 1. Genomgång av hur utbildningarna till undersköterska respektive sjuksköterska (eller motsvarande) ser ut i respektive land samt eventuell förekomst av bryggutbildningar emellan dessa nivåer.**

Land	Sjuksköterska	Undersköterska	Bryggutbildningar
Albanien	3-årig universitetsutbildning + statlig certifiering	Annan typ av (kortare) utbildning/certifiering	Saknas
Estland	3,5-årig tillämpad universitetsutbildning + statlig registrering	Flera olika titlar, olika typer av praktisk specialitet	Öppet för individuell bedömning, övergripande strategi tycks saknas
Finland	3,5-årig utbildning på yrkeshögskola till "sjukskötare"	3-årig utbildning på yrkesinstitut till "närvårdare"	Tillgodoräknande av delar av utbildningen
Grekland	Universitetsutbildning	6-12 mån yrkesutbildning nivå EQF 4 eller 5	Uppgradering från EQF4 till EQF5 genom ett "lärlingsår"
Italien	3-årig universitetsutbildning med statlig examen + registrering	Ett antal olika titlar med lägre utbildningskrav + registrering	Saknas
Kanada	4-årig universitetsutbildning till "Registered Nurse" (RN)	2-årig yrkesutbildning till "Licensed Practical Nurse" (LPN) eller "Registered Practical Nurse" (RPN)	Det finns bryggutbildningar från LPN/RPN till RN på flera universitet; utbildningslängd varierar
Norge	3-årig universitetsutbildning till "sykepleier"	4-åriga yrkesutbildningar till t.ex. "helsefagarbeider" (eng. health care worker), "portør" (eng. porter) eller "ambulansarbeider" (eng. ambulance worker)	Flera typer av påbyggnadsutbildningar finns, t.ex. 1-årig universitetsutbildning (bryggutbildning med yrkesutbildning i botten); vidareutbildningar för att komma upp till titlar på nivå EQF 5; möjlighet till individuell bedömning av yrkeserfarenhet (från ålder 25 år och uppåt)
Polen	Universitetsutbildning		
Portugal	4-årig universitetsutbildning + godkännande och registrering; till någon av titlarna "enfermeiro" (eng. nurse), "enfermeiro especialista" (eng. specialist nurse), samt "enfermeir o gestor" (eng. nurse manager)	Yrkesutbildning på nivå EQF 4	Saknas
Slovakien	Universitetsutbildning	Saknas (?)	Saknas
Spanien	Universitetsutbildning till någon av titlarna "enfermero/enfermera" (eng. nurse) eller "enfermero/enfermera especialista en... [specialisttitel]" (eng. specialist nurse in [specialisttitel])	Yrkesutbildning till "Técnico Medio Sanitario/Técnica Media Sanitaria: Cuidados Auxiliares de Enfermería" (eng. Health Intermediate Technician: Auxiliary Nursing Care)	Saknas (individer som är 40 år eller äldre som inte är behöriga att läsa på universitet kan dock använda yrkeserfarenhet som behörighetsgivande erfarenhet...)
Storbritannien	Universitetsutbildning	Yrkesutbildning	
Tjeckien	(minst) 3-årig universitetsutbildning (flera varianter finns)	4-årig yrkesutbildning	
Tyskland	3-årig yrkesutbildning till titeln "Pflegeberufegesetz"; numera (sedan år 2020) finns även universitetsutbildning	Saknas (?)	Saknas
USA	4-årig universitetsutbildning till "Registered Nurse" (RN)	2-årig yrkesutbildning till "Licensed Practical Nurse" (LPN)	
Österrike	3-årig universitetsutbildning till titeln "Diplomierte Gesundheits- und Krankenpfleger" (eng. Nurse of general care); under utfasning (till år 2023) finns även 3-årig gymnasieutbildning	2-årig yrkesutbildning till "Pflegefachassistent" (eng. Nursing assistant, level II) samt 1-årig yrkesutbildning till "Pflegeassistent" (eng. Nursing assistant, level I)	"Career transition for the nursing assistants with shorten training programs (also part-time) exists and is also under development. In specific cases financial support is given by the public employment service (Fachkräftestipendium)."

Inledningsvis undersöktes huvudsakligen utbildningarna till undersköterska respektive sjuksköterska (eller motsvarande) samt möjligheterna för individer registrerade som undersköterskor att genom fortsatt utbildning kunna erhålla sjuksköterskelicens. I tabell 1 sammanställs översiktliga data och resultat för samtliga 16 länder för just gränssnittet mellan undersköterska och sjuksköterska. Syftet med denna avgränsning var att snabbt hitta intressanta exempel. Just undersköterske- och sjuksköterskeyrket utgör stora yrkesgrupper jämfört med andra professioner inom vård och hälsa, och störst chans att hitta goda exempel tycktes finnas inom just detta gränssnitt.

### **4.3 Slutsatser från del II: djupare genomgång av sex länder**

Sex länder identifierades som särskilt intressanta, av olika anledningar. Dessa studerades vidare: Finland, Kanada, Norge, Storbritannien, Skottland och Österrike.

#### **4.3.1 Tillgodoräknande av tidigare yrkeserfarenhet**

När det gäller möjligheten att tillgodoräkna sig tidigare yrkeserfarenhet så saknas i stort sett sådana exempel. Det faktum att det saknas internationella exempel är dock i sig intressant, eftersom det visar på att svårigheterna med bedömning av reell kompetens och tillvaratagande av erfarenhet är långt ifrån triviala.

I flera länder har omfattande reformarbeten genomförts för att lyfta upp yrkesutbildningar inom vård och hälsa till universiteten, efter att tidigare ha genomförts vid sjukhusen. I samband med denna akademisering av hälso- och sjukvårdsvyrken kan det finnas en risk för att nya barriärer byggs in i systemet, som gör det svårare att få reell kompetens från yrkeserfarenhet bedömd som likvärdig med akademisk utbildning på högskolenivå. Det ska även poängteras att eftersom ett stort antal av professionerna inom hälso- och sjukvård är licensyrken, så krävs det i praktiken både en synkronisering av utbildningar, licenser och därtill bedömning av reell kompetens för att en yrkesutbildning på högskolenivå ska bedömas likvärdig även i en nedkortad version.

Erfarenheter från Skottland visar förvisso möjligheter till en kombination av tillgodoräknande av tidigare utbildning och yrkeserfarenhet, och hur den reella kompetensen hos en individ kan bedömas utifrån en varierad bakgrund. Just kombinationen av dokumenterad kompetens från yrkeserfarenhet och utbildning, såsom dessa bedöms i det skotska fallet, kan vara en intressant väg att tittar närmare på.

Generellt kan nämnas att det verkar vara svårt att tillgodoräkna sig hela kurser på högskolenivå genom att åberopa reell kompetens från yrkeserfarenhet. Man kan spekulera kring om en mer modulär utbildningsstruktur än vad som är fallet idag bättre skulle kunna kopplas samman med ett system för bedömning av reell kompetens från yrkeserfarenhet. Visserligen bygger det svenska systemet för högre utbildning på avgränsade kursmoduler, men dessa är ändå relativt omfattande och med kortare moduler i utbildningen skulle dessa kanske kunna motsvara avgränsade erfarenhetsområden på ett tydligare sätt. Dessutom skulle man behöva se över när i tiden sådana moduler ligger, så att de delar som kan tillgodoräknas medger en reell avlastning för den studerande, t.ex. genom att dem totala utbildningstiden kortas ner eller genom att studierna kan bedrivas på kontinuerlig delfart.

I Norge har det under en längre tid diskuterats hur tidigare yrkeserfarenhet möjligen skulle kunna bedömas och tillgodoräknas inom högre utbildning. För närvarande pågår flera försöksverksamheter och andra initiativ inom vidareutveckling. Det kan vara av intresse att bevaka uppföljningen och vidareutvecklingen av det norska systemet för bedömning av reell kompetens. Systemet y-veien, som i nuläget främst gäller ingenjörer, kan också vara intressant att fördjupa sig vidare i som en modell för tillgodoräknande av reell kompetens. Särskilt intressant är att bevaka de försöksprojekt som pågår för att anpassa detta system även för hälso- och sjukvårdsyrken. Erfarenheter från Norge gällande sjuksköterskeutbildningen, pekar dock mot svårigheter med att tillgodoräkna delar av en utbildning som i nuläget är upplagd som en integrerad helhet där varje moment bygger på nästa.

#### 4.3.2 Tillgodoräknande av tidigare utbildning

Det finns flera exempel på att tidigare utbildning kan tillgodoräknas vid fortsatt utbildning till vårdyrken på universitetsnivå. De exempel som har hittats rör främst möjligheter till att tillgodoräkna sig delar av utbildning till motsvarigheten till undersköterska vid utbildning till sjuksköterska. Detta kan antingen göras genom att det inrättas en speciell utbildningsform, en så kallad bryggutbildning, som motsvarar sjuksköterskeutbildningen men som är kortare eftersom vissa moment anses kunna tas bort då studenter har uppvisat dokumentation om att de tidigare har gått en (motsvarighet till) undersköterskeutbildning. Se exempel från Finland och Kanada. Det kan också göras genom att studenter med tidigare utbildning går samma utbildning som övriga, men har möjlighet att tillgodoräkna den inledande terminen/läsåret eller vissa kurser. Se exempel från Skottland och Österrike.

I det kanadensiska exemplet är det möjligt att upprätta en sådan bryggutbildning för universitet som önskar profilera sig med en sådan, eftersom det finns centrala certifieringsorgan för registreringen av licenser samt eftersom utbildningarna därigenom är relativt standardiserade. Att ett sådant upplägg skulle fungera i den svenska kontexten förutsätter således att man kan definiera ett tydligt kunskapsöverlapp mellan t.ex. undersköterske- och sjuksköterskeutbildningarna, och därmed definiera vilka delar av den senare som skulle kunna tillgodoräknas i en förkortad version av den senare. Förutsatt att detta var möjligt skulle en modell liknande den kanadensiska fungera, och de högskolor och universitet som erbjuder sjuksköterskeutbildning skulle i så fall kunna skapa ett program med kortare nominell studietid, för studenter som sedan tidigare har en utbildning som gör dem behöriga att arbeta som undersköterska.

Det finska utbildningssystemet bygger på ett mycket större mått av individuell anpassning, och det är svårt att dra någon direkt parallell till hur motsvarande system skulle implementeras i den svenska kontexten. Däremot är det uppenbart att detta skapar fördelar och ur ett bredare perspektiv skulle det vara intressant att undersöka det finska utbildningssystemet i närmare detalj då detta sannolikt skulle kunna inspirera till utveckling även i Sverige.

Ett annat problem är dessutom att rollerna inom yrken på olika utbildningsnivåer i praktiken kan se väldigt olika ut även om de utförs inom samma miljö. Till exempel har undersköterskor och sjuksköterskor huvudsakligen olika arbetsuppgifter och det är inte säkert att en undersköterska får möjlighet att praktisera sådana yrkesfärdigheter som skulle kunna vara relevanta att tillgodoräkna vid sjuksköterskeutbildningen. Det finns ofta en anledning till att yrkesutbildningar som idag inte utgör en naturlig progressions inom ett och samma yrke istället räknas som olika yrken. Inte desto

mindre finns det exempel på konstruktioner där t.ex. delar av en specialiserad undersköterskeutbildning kan tillgodoräknas som reell kompetens i en sjuksköterskeutbildning (se exemplen från Österrike, Skottland och Kanada), men de utmaningar som beskrivs ovan kan eventuellt göra det svårt att överföra en sådan modell rakt av till det svenska systemet. Att som i Österrike låta studenterna göra ett intagningsprov för att visa sin reella kompetens för behörighet i samband med antagningen kan dock vara en relevant väg att gå för att skapa trygghet i att studenter som eventuellt antas utifrån tidigare utbildning (eller yrkeserfarenhet) har de kunskaper som krävs.

Därutöver finns det lärdomar att dra från Skottland när det gäller att förbättra förutsättningarna för individanpassad karriärutveckling. Inom den skotska vården finns ett strukturerat arbetssätt för att kontinuerligt bygga och dokumentera den anställdes kompetens. På så sätt ges den som påbörjar sin yrkesbana som assistent möjlighet att genom utbildning och praktik succesivt bygga reell kompetens som är relevant för ett framtida yrke som exempelvis sjuksköterska. Dessa strukturer inom vården underlättas i sin tur av en bredare tradition av att bedöma reell kompetens i form av både formell och informell kompetens. Det skotska nationella ramverket för kvalifikationer är också en förutsättning som underlättar arbetet.

#### **4.3.3 Möjlighet till flexibla utbildningsformer**

I denna internationella utblick har det hittats exempel på utbildningar som ges på deltid och/eller distans vid lärosäten i andra länder. Exemplen från Norge och Storbritannien är inspirerande ur detta perspektiv, med möjlighet att erbjuda utbildning på deltid och med möjligheter till distansundervisning. Här finns många erfarenheter på detaljnivå som bedöms vara värdefulla för svenska lärosäten som vill vidareutveckla sina utbildningar i denna riktning.

I Norge och Storbritannien finns även ett system med tre terminer, som ett sätt att förkorta utbildningar eller komma ikapp med kompetenskrav genom att en extratermin kan läggas till över sommaren. Även i Sverige finns det exempel på att lärosätena ger sommarkurser, i vissa fall integrerade program där sommarterminen används på ett strategiskt sätt. Men det finns utrymme att ytterligare utveckla sommarterminen och vi bedömer att detta är en intressant väg att överväga för de aktuella hälso- och sjukvårdsyrken som är relevanta inom ramen för detta uppdrag,

Exemplet Kanada visar även på en bryggutbildning från motsvarigheten till undersköterska till sjuksköterska som ges på del-distans och deltid, under flexibla former som anpassas efter respektive student. Det finns definitivt inspiration att hämta här för svenska lärosäten. Även österrikiska exempel på maximalt flexibla distansutbildningar, som bygger på flexibel kursstart, moduler och mycket begränsad undervisning på plats kan vara relevant inspiration.

En inspiration från Storbritannien är möjligheterna till flera olika slags vägar som till slut leder till titeln registrerad sjuksköterska. Det är något som man har jobbat aktivt med i Storbritannien sen reformen av utbildningssystemet med målet att utbilda fler sjuksköterskor. Inom ramen för detta har man bland annat lagt till fler vägar till att få kompetensen, och därmed sen titeln, registrerad sjuksköterska. Dessa nya vägar leder i de flesta fall inte till en nedkortad utbildningstid utan skapar istället möjligheter för individer som inte haft tillräcklig behörighet tidigare för sjuksköterskeutbildningen. De senaste utbildningsreformerna lyfter även upp mer praktiska inslag än vad som finns i den konventionella utbildningsformen. Huruvida utbildningsreformen i

Storbritannien kommer att leda till fler registrerade sjuksköterskor med tillräcklig kompetens är svårt att säga i nuläget men detta bör följas upp i framtiden.

Det skotska exemplet bygger på ett holistiskt arbetssätt för livslångt lärande. I det här fallet innebär det en samverkan mellan arbetsgivare och utbildningsanordnare, där arbetsgivaren ansvarar för att möjliggöra för den anställde att genomföra utbildningens praktiska moment i den egna organisationen. Här finns säkerligen mycket att inspireras av för det svenska arbetet, bland annat när det gäller former för samverkan mellan arbetsgivare och utbildningsanordnare.

#### 4.3.4 Finansiering av utbildning

Rent generellt ser finansieringsstrukturen väldigt olika ut i olika länder. Ett fåtal exempel på flexibel finansiering av vidareutbildning inom hälso- och sjukvård har emellertid återfunnits i denna studie, som kan vara intressanta för den svenska kontexten, både sådana som underlättar studenters finansiering av levnadsomkostnader och av studieavgiften.

I Storbritannien och Skottland är det möjligt att få delar av sin studieavgift betald av sin arbetsgivare om man är anställd vid ett statligt sjukhus under tiden för studierna, i vissa fall genom att avtala om att arbeta vidare hos arbetsgivaren efter examen. Det finns även möjligheter till att erhålla stipendier som kan finansiera en del av levnadskostnaderna.

Vid den norska sjuksköterskeutbildningen, som i vissa fall är regionalt förankrad samt i enstaka fall distans- och deltidsbaserad, framkom exempel där levnadskostnader under studierna kan finansieras genom specialanpassade avtalslösningar med befintliga arbetsgivare inom vården. Studenter kan då få möjlighet att arbeta deltid under studietiden samtidigt som de studerar på deltid. Detta kan även innebära att ersättning fås för studietid i utbyte mot att studenten förbinder sig stanna kvar och arbeta i regionen en viss tid efter avslutad utbildning.

I Skottland finns särskilda stipendier för studenter som vidareutbildar sig exempelvis från ett assistentyrke till sjuksköterska. Arbetsgivare kan också bidra till kursavgifter och/eller garantera anställning som motsvarar den nya kompetensnivån efter utbildningen.

#### 4.4 Avslutningsvis

Den samlade genomgången av den internationella utblicken visar på flera exempel som kan bidra med relevant inspiration och lärande för den svenska kontexten. Här finns konkreta och avgränsade exempel på åtgärder som underlättar karriärvägarna inom vården, såsom bryggutbildningar (Kanada och Norge) samt digitala och flexibla utbildningsformer (Kanada, Skottland, Österrike). Här finns också exempel som snarare kan tjäna som inspiration för en bredare diskussion och utveckling för livslångt lärande inom vården och samverkan mellan arbetsgivare och utbildningsanordnare (Skottland).

En internationell utblick kan ge inspiration och lärdomar utifrån andra länders arbete. Den kan utöver det också ge en förståelse för vad som *inte* förekommer i någon större utsträckning. När det gäller tillgodoräknande av yrkeserfarenhet är exemplen begränsade. Det är visserligen en del av Skottlands ambitiösa system för livslångt lärande men, med undantag för den norska försöksverksamheten, har vi i arbetet med den här internationella utblicken inte hittat några konkreta och avgränsade exempel på detta.

## Referenslista

Cedefop (2019). VET in Norway. In: Cedefop (2019). Spotlight on VET – 2018 compilation: vocational education and training systems in Europe. Luxembourg: Publications Office, ss. 54-55. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/009> (2022-03-08)

NHS Scotland (2021). Healthcare Support Worker (HCSW) Careers Guidance. [https://www.careers.nhs.scot/media/41893/nesd1738\\_hcsw-careers-guidance-final.pdf](https://www.careers.nhs.scot/media/41893/nesd1738_hcsw-careers-guidance-final.pdf) (2022-03-11)

NOU (2019) Lærekraftig utvikling: Livslang læring for omstilling og konkurransevne. NOU 2019:12. <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/2502220> (2022-03-15)

Scottish Government (2021). Nursing and midwifery students - support: 2021 to 2022. Chief Nursing Officer Directorate (2021-04-26) <https://www.gov.scot/publications/support-nursing-midwifery-students-scotland-2021-2022/pages/2/> (2022-03-09)

Socialstyrelsen (2022). Bedömning av tillgång och efterfrågan på legitimerad personal i hälso- och sjukvård samt tandvård. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-2-7759.pdf> (2022-03-18)

SOU (2018). Delbetänkande av Valideringsdelegationen 2015-2019. SOU 2018:29. [https://www.regeringen.se/4969b2/contentassets/1d1527350efd47f992fb690abb72e84f/delegati-onen-forslag-och-bedomningar-sou-2018\\_29.pdf](https://www.regeringen.se/4969b2/contentassets/1d1527350efd47f992fb690abb72e84f/delegati-onen-forslag-och-bedomningar-sou-2018_29.pdf) (2022-03-08)

Sutherland Olsen, D, Bubikova-Moan J, Aamodt P A, Skjelbred S-E, Elken M, Waagene E & Larsen E H (2018) Realkompetansevurdering: En studie av systemet for vurdering av realkompetanse i utdanning og arbeidsliv. NIFU Rapport 2018:10. <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/2502220> (2022-03-15)

UKÄ (2021a). Uppföljning av lärosätenas bedömning av reell kompetens. Johanneshov: Universitetskanslersämbetet. <https://www.uka.se/download/18.43eb99a17cdfa5c0635707/1637144996581/rapport-2021-11-15-uppfoljning-av-larosatenas-bedomning-av-reell-kompetens.pdf> (2022-03-22)

UKÄ (2021b) Delredovisning Uppdrag att kartlägga och föreslå fler vägar till vårddyrke. <https://www.uka.se/download/18.60ef552a17cdfbeb4739987/1638187233852/Rapport-2021-11-26-delredovisning-fler-vagar-till-varddyrket-uppdaterad.pdf> (2022-03-19)

## Websidor

Antagning.se (u.å.). Ansök om prövning av reell kompetens så här. Uppdaterad: 14 mars 2022. <https://www.antagning.se/sv/betyg-och-behorighet/en-annan-vag/ansok-om-provning-av-reell-kompetens/> (2022-03-17)

Bildungssystem (u.å.). <https://www.bildungssystem.at/> (2022-03-09)

Bundesministerium (u.å.). Erwachsenenbildu. <https://www.bmbwf.gv.at/Themen/eb.html> (2022-03-09)

Erwachsenenbildung (u.å.) Studienberechtigungsprüfung - Studieren ohne Matura. [https://erwachsenenbildung.at/bildungsinfo/zweiter\\_bildungsweg/studienberechtigungspruefung.php#voraussetzungen](https://erwachsenenbildung.at/bildungsinfo/zweiter_bildungsweg/studienberechtigungspruefung.php#voraussetzungen) (2022-03-09)

European commission (u.å.) National Qualifications Framework. Uppdaterad: 31 mars 2021. [https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/national-qualifications-framework-95\\_en](https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/national-qualifications-framework-95_en) (2022-03-08)

Fh gesundheit (u.å.). Bachelor für AugenoptikermeisterInnen. Health University of applied sciences tyrol. <https://www.fhg-tirol.ac.at/page.cfm?vpath=studium/bachelor/augenoptik1> (2022-03-09)

GCU (u.å.) Recognition of Prior Learning (RPL). Glasgow Caledonian University. <https://www.gcu.ac.uk/study/undergraduate/furtherinformation/rpl/> (2022-03-08)

Glasgow Kelvin College (u.å.). HNC Healthcare Practice. <https://www.glasgowkelvin.ac.uk/courses/hnc-healthcare-practice/#progression> (2022-03-08)

NHS Scotland (u.å.a) Nursing support worker. <https://www.careers.nhs.scot/careers/explore-our-careers/clinical-healthcare-support-workers/nursing-support-worker/> (2022-03-08)

NHS Scotland (u.å.b) Healthcare support workers. <https://www.careers.nhs.scot/careers/explore-our-careers/clinical-healthcare-support-workers/> (2022-03-08)

NHS Scotland (u.å.b) Explore our careers. <https://www.careers.nhs.scot/careers/explore-our-careers> (2022-03-08)

NMC (u.å.a) Revalidation. Nursing & Midwifery Council. Uppdaterad: 27 oktober 2021. <https://www.nmc.org.uk/revalidation/> (2022-04-07)

NMC (u.å.b). Nursing & Midwifery Council <https://www.nmc.org.uk/> (2022-03-08)

NOKUT (u.å.a) <https://www.nokut.no/> (2022-03-22)

NOKUT (u.å.b) <https://www.nokut.no/utdanning-fra-utlandet/> (2022-03-22)

NORD Universitet (u.å.) Sykepleie, regional, 4-årig nett- og samlingsbasert. <https://www.nord.no/no/studier/sykepleie-bachelor-deltid> (2022-03-07)

OCAS (u.å.) Explore bridging programs to gain a Bachelor of Science in Nursing. Ontario Colleges: <https://www.ontariocolleges.ca/en/programs/health-food-and-medical/nursing-bridging> (2022-03-21)

Qualifikationsregister (u.å.) Qualifikation Pflegefachassistentin / Pflegefachassistent <https://www.qualifikationsregister.at/public/qualification/106/> (2022-03-09)



RRC Polytech (u.å.) Nursing - Licensed Practical Nurse to BN Pathway. Red River College Polytechnic. <https://catalogue.rrc.ca/Programs/WPG/Fulltime/NURLF-NA/Overview> (2022-03-21)

SCB (2021). Trender och Prognoser 2020. Stor brist på utbildad personal inom vård och omsorg <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/analyser-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/trender-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/pong/statistiknyhet/trender-och-prognoser-2020/> (2022-03-20)

SeQF (u.å.) Sveriges referensram för kvalifikationer. <https://www.seqf.se/> (2022-03-21)

Socialstyrelsen (2019) Statistik om hälso- och sjukvårdspersonal. Uppdaterad: 14 september 2021. <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/alla-statistikamnen/halso-och-sjukvardspersonal/> (2022-03-18)

Sykepleien (2018). NSF-leder om tre-terminsordningen: – Det er gode grunner til å avslutte dette forsøket. <https://sykepleien.no/2018/07/det-er-gode-grunner-til-avslutte-dette-forsoket> (2022-03-07)

SWAP (u.å.). Scottish Wider Access Programme <https://www.scottishwideraccess.org/> (2022-03-08)

The Open University (u.å.a.). BSc (Honours) Nursing. <https://www.open.ac.uk/courses/nursing-healthcare/degrees/bsc-nursing-r39#course-details> (2022-03-08)

The Open University (u.å.b.). Fees and Funding in Austria. <https://www.open.ac.uk/courses/fees-and-funding> (2022-03-09)

The school run (u.å.) An overview of the Scottish education system. <https://www.theschoolrun.com/overview-scottish-education-system> (2022-03-08)

UHR (u.å.) Sök i antagningsstatistiken. Universitets- och högskolerådet. <https://www.uhr.se/studier-och-antagning/antagningsstatistik/resultatsida/?astasearchperiod=VT22&astasearchfor=sjuksk%C3%B6terska&astasearchcategory=>, samt <https://www.vardfokus.se/nyheter/trenden-haller-i-sig-fler-vill-plugga-till-sjukskoterska> (2022-03-15)

UHR (u.å.) Universitets- och högskolerådet. <https://www.uhr.se/om-uhr/detta-gor-uhr/projekt-och-uppdrag/Grundlaggande-behorighetsprov/> (2022-04-08)

USN (u.å.) Starter sykepleierutdanning for distriktene. Universitetet i Sørøst-Norge. <https://www.usn.no/nyhetsarkiv/starter-sykepleierutdanning-for-distriktene> (2022-03-07)

Utdanning.no (u.å.). Kompletterende utdanning for sykepleiere med utdanning fra land utenfor EU/EØS. Uppdaterad: 14 mars 2022. <https://utdanning.no/utdanning/ntnu.no/kompletterende-utdanning-sykepleiere-med-utdanning-fra-land-utenfor-eueos> (2022-03-20)

Utdanningsdirektoratet (u.å.) Ta fag som privatist. Uppdaterad: 10 mars 2022. <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/ta-fag-som-privatist/> (2022-04-05)

### Personliga kontakter

Christiansen, Øyvind; Utbildningsansvarig sjuksköterskeutbildningar vid Nord Universitet.  
Telefonintervju 2022-03-18.

Mailkorrespondens med uppgifter från Österrikes representant i Eurodice-nätverket.

Telefonsamtal med österrikisk studentrådgivning

[https://ooe.arbeiterkammer.at/ueberuns/kontakte/beratung/Bildungsberatung.html#heading\\_Telefonische\\_Beratung\\_2](https://ooe.arbeiterkammer.at/ueberuns/kontakte/beratung/Bildungsberatung.html#heading_Telefonische_Beratung_2)

Telefonsamtal med den österrikiska studentrådgivningen. På detta universitet kan studenter med en pfelegfachassistent-utbildning tillgodoräkna sig innehållet i de två första terminerna.

<https://www.fhg-tirol.ac.at/page.cfm?vpath=studium/bachelor/gesundheits--und-krankenpflege1#studienplan>